

Bijlage VWO

Voorbeeldopgaven vernieuwingen CSE set 1

april 2022

Nederlands

Tekstboekje: Voetbal en Wielrennen

Cito heeft geprobeerd voor deze publicatie de toestemming van alle rechthebbenden van de gebruikte bronnen te verkrijgen. Mocht u desondanks een bron tegenkomen waarvan u rechthebbende bent en u nog geen toestemming hebt verleend, neemt u dan contact op via licenties-cte@cito.nl.

bron 1

Het internationale voetbal maakt zichzelf belachelijk met zijn eindeloze race om poen

(1) In de vakantie, als weldadige rust over je neerdaalt, valt extra op hoe ongekend slecht het internationale voetbal is georganiseerd.

5 Alleen al in kalendertechnisch opzicht. Het is ronduit beschamend dat een van de grootste geldmachines in de entertainment-industrie zichzelf zo belachelijk
10 maakt. Chaos, overbelasting en gebrek aan solidariteit strijden om voorrang in de eindeloze race om poen.

(2) Voetbal is de hedendaagse stortregen van brood en spelen¹⁾. De zondvloed²⁾ bijna. Nooit rolt geen bal. Sommige spelers hadden vijf dagen vakantie voor het
15 seizoen, door landen- en clubvoetbal. Het is te zien aan het spel, aan de systemen. Zuinig voetbal raakt in de mode, zelfs in het begin van het seizoen.

(3) De verrijking van de toplaag en de steeds grotere kwaliteitsverschillen met de rest stellen de solidariteitsgedachte op de proef. Iedereen wil blijven meedoen in de
20 geldrace en heeft geen tijd of zin om zich lang te bekommeren om de ander.

(4) De transferperiode in de meeste landen tot 2 september is een gotspe. Het is elk jaar een thema, maar een fatsoenlijke oplossing
35 blijft uit. Al sluit Engeland de handelsperiode tegenwoordig eerder, uitgerekend als het land dat het woord 'exorbitant' een nieuwe dimensie gaf als het om uitgeven

van geld gaat. De meeste competities zijn al behoorlijk op streek als het voortdurend gaat om voetballers die misschien gaan of
45 mogelijk komen. Samengevat in: wat doet Donny?³⁾

(5) Eindeloze voorrondes van de Europese bekercampagnes beginnen als de supporters nog op het strand
50 liggen. Ze kopen braaf een seizoenkaart, terwijl ze niet weten of hun favoriete voetballers nog aan boord zijn als ze komen kijken. Later beginnen met de nationale competitie kan niet, vanwege die voorrondes en het broodnodige ritme. Als schoothondjes accepteren met name de kleine landen de belabberde kalender, want ja, ze zullen
55 een keer ontbreken op het bal.

(6) De gang van zaken is nog oneerlijk ook. De grote clubs uit de grote landen krijgen automatisch toegang tot het belangrijkste podium, de Champions League. Trainer Guardiola heeft bij wijze van spreken al dertig schitterende
60 spelers bij Manchester City. Hij denkt in de zomer hoogstens na over pareltje 31 en 32.

(7) Ten Hag⁴⁾ van Ajax mag blij zijn dat hij van zijn sensatieploeg van vorig seizoen minder dan vijf man verliest, terwijl hij weer twee
75 voorrondes speelt. Hij, Van Bommel van PSV en talloze andere trainers spelen cruciale wedstrijden, terwijl ze volop bouwen. Bij PSV liep het chagrijn behoorlijk op na de uitschakeling door Basel. Het gaat
80

volledig in tegen elke vorm van sportiviteit, tegen een normaal verloop van competities. Ajax wil dolgraag meedoen als de UEFA⁵⁾ in 2024 een bijna gesloten topcompetitie wil beginnen en koopt op voorhand groots in. Europa is eigenlijk belangrijker dan Nederland. (8) In deze zee van chaos en egoïsme vallen momenten van solidariteit meteen op. ADO en

FC Twente stellen hun stadion ter beschikking aan AZ, dat zijn accommodatie letterlijk zag instorten. Bij Vitesse weenden ze eerlijke tranen om de jong overleden clubvoetballer Dejan Čurović. Door de kille aders van de geldmachine stroomt nog bloed, maar het voetbal moet een beetje op zijn tellen gaan passen.

naar: Willem Vissers

uit: de Volkskrant, 18 augustus 2020

Willem Vissers is een Nederlands sportjournalist en auteur.

noot 1 Brood en spelen betekent letterlijk 'eten en amusement'. De uitdrukking wordt vaak wat spottend gebruikt in de betekenis 'de dingen waarmee je het volk tevreden houdt'.

noot 2 De zondvloed is een mythologisch (religieus) thema van een allesverwoestende overstroming om het volk te straffen waarbij een enkeling en zijn gezin worden gespaard.

noot 3 Donny van de Beek is een profvoetballer die in 2020 naar een andere voetbalclub overstapte toen het nieuwe voetbalseizoen al bijna begonnen was. De transfersom bedroeg € 39 miljoen.

noot 4 Erik ten Hag is sinds 2017 trainer bij Ajax.

noot 5 UEFA: Union of European Football Associations, een voetbalbond van het Europees voetbal.

bron 2

Infantino wil overvolle voetbalkalender onder de loep nemen

FIFA-voorzitter Gianni Infantino wil het mondiale voetbal een stuk moderniseren. Dat heeft de voorzitter van de wereldvoetbalbond woensdagavond bekendgemaakt tijdens het presenteren van de plannen voor de komende jaren.

5 Onder meer Liverpool-manager Jürgen Klopp is de laatste tijd erg kritisch op de FIFA. En dan met name vanwege de drukke speelschema's. De FIFA wil aan de hand van elf doelstellingen de visie aanpassen. Een daarvan is het aanpassen van de voetbalkalender, waarbij ook gekeken wordt naar de duurzaamheid. Daarnaast wil de FIFA ook het transfersysteem hervormen en blijft de bond bezig met het verbeteren van de spelregels.

naar: fcupdate.nl/voetbalnieuws/

Wielrennen

bron 3

Tadej Pogačar van UAE Team Emirates won de 107e editie van de wielrenwedstrijd Tour de France, vóór Primož Roglič van het favoriete Team Jumbo-Visma. De etappe op de zevende dag zorgde voor de eerste tijdsverschillen in het algemeen klassement. Roglič won daar tijd op zijn
5 concurrenten en ook op de Col de la Loze. Maar het bleek veel te weinig toen een ontketende Pogačar de Tour naar zijn hand zette in de tijdrit naar La Planche des Belles Filles. De race startte, wegens COVID19, op 29 augustus 2020 en finishte op 20 september.

naar: touretappe.nl/tour-de-france-2020-parcours/

bron 4

Deze eenzame eenling rebelleerde tegen de geel-zwarte verstikking van Jumbo-slurven

(1) Het is meer dan sport alleen. Meer dan bezweet en kortademig een berg bedwingen of als een kanonskogel een lange neus trekken
5 naar de dood in een afdaling. Want voor wie de codes van het bestaan weet te ontcijferen, kan sport soms ook een levensles zijn.

(2) Ik zie nog bij onze atletiek-
10 vereniging hoe Barbara vroeger met haar polsstok over de lat vloog. Als een springveer die zich in de lucht uitstreckte om vervolgens als een vogelveer naar beneden te dwar-
15 relen. Maar op een dag lag ze op het wegdek met haar motor naast haar. Haar benen hield ze stil, tegen haar wil en voor altijd.

(3) Barbara werd vervolgens
20 rolstoelbasketbalster en deed aan drie Paralympische Spelen mee. Ze vloog niet meer maar rolde, met haar blik ten hemel geheven. Geen tijd om met de kin op de borst de kop te
25 laten hangen.

(4) Ik hoef niet lang na te denken om het levenselixir te duiden dat nu uit de verpletterende overwinning van Pogačar zondag in de Tour sijpelt.
30 Het is de krachtbron waaruit het aangeschoten wild drinkt om definitief uit het zicht van de jager hoog in de lucht weg te vliegen.

(5) Deze eenzame eenling
35 rebelleerde tegen de geel-zwarte¹⁾ verstikking van Jumbo-slurven, en dit op het moment dat deze lompe mastodonten dachten al zijn zuurstof te hebben opgezogen.

(6) De victorie van Pogačar is die van de eenzame klokkenluider op de arrogantie van de compacte macht. Zijn rivaal Roglič hield zich drie weken lang opgesloten en beschut in
40 een defensieve bunker. Een bunker die soms de vorm van een mes aannam om de legendarische Tour beter in het hart te kunnen treffen.

(7) Toen hij eindelijk, 38 kilometer
50 lang, voor het eerst weer met de luchtweerstand te maken kreeg,

moest hij keer op keer, onwennig en gedesoriënteerd, de klappen van de wind incasseren. Hoe een contra-
55 productieve tactiek en techniek iemand vervolgens vleugellam maakt. Pogačar, alleen op zijn fietsje, won op de Planche des Belles Filles²⁾ van de giftige armada met de
60 wespenkleuren. Gerechtigheid!
(8) In die man zag ik plots Henry Fonda³⁾ als jurylid nummer 8 in de film *12 Angry Men* (1957) van Sidney Lumet⁴⁾. Als enige van twaalf
65 juryleden neemt hij stelling tegen de doodstraf voor een jonge tiener die beschuldigd wordt van vadermoord. Hij overwint tijdens de beraadslaging een voor een de elf anderen en na
70 anderhalf uur film stemt de jury unaniem tegen de doodstraf.

(9) Of was hij Béranger, in het toneelstuk *Rhinocéros* (1959) van Eugène Ionesco, die ziet hoe alle
75 mensen en ook zijn vrienden geleidelijk in groene neushoorns veranderen. Als enige weigert de hoofdrolspeler zich te conformeren en te onderwerpen aan de
80 opkomende macht. Aan het einde schreeuwt Béranger uit volle borst: “Ik ben de laatste mens, tot het einde! Ik capituleer niet!”
(10) Zaterdag na 18.00 uur hief ik
85 mijn armen in de lucht en gaf ik mevrouw Ephimenco een klapzoen om de geboorte van rebel Pogačar te begroeten. Mijn oog viel plots op de reclame van Jumbo in de krant, met
90 in vette letters “Très bien”⁵⁾. En ik dacht: “Non, pas bien du tout.”⁶⁾

*naar: Sylvain Ephimenco,
uit: Trouw, 22 september 2020*

Sylvain Ephimenco is een Franse schrijver en journalist die in Nederland publiceert.

noot 1 De kleding van Team Jumbo-Visma is geel-zwart gekleurd.

noot 2 Planche des Belles Filles is een 1148 meter hoge bergtop in de Franse Vogezen.

noot 3 Henry Fonda (1905-1982) was een Amerikaanse acteur.

noot 4 Sidney Lumet (1924-2011) was een Amerikaanse filmregisseur.

noot 5 Très bien (Frans): erg goed

noot 6 Non, pas bien du tout (Frans): nee, helemaal niet goed

Opgavenboekje VWO

Voorbeeldopgaven vernieuwingen CSE set 1

april 2022

Nederlands

Opgavenboekje: Voetbal en Wielrennen

Deze set bestaat uit 15 vragen.

Er zijn maximaal 24 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de vragen in correct Nederlands.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Lees bron 1 en bron 2 voordat je de vragen gaat maken.

Het standpunt in bron 1 luidt dat het internationale voetbal wordt aangetast door “chaos, overbelasting en gebrek aan solidariteit” (regels 10-11). Dit standpunt wordt herhaaldelijk versterkt door bijzonder taalgebruik.

- 2p 1 Hieronder staan zes voorbeelden van bijzonder taalgebruik uit bron 1. Geef voor elk voorbeeld aan of het vooral *chaos, overbelasting of gebrek aan solidariteit* benadrukt, gelet op bron 1.

Neem de nummers over op je antwoordblad en zet daarachter je antwoord.

- 1 “de eindeloze race” (regel 12)
- 2 “de hedendaagse stortregen van brood en spelen” (regels 14-15)
- 3 “Eindeloze voorrondes van de Europese bekercups” (regels 47-48)
- 4 “de belabberde kalender” (regels 58-59)
- 5 “Europa is eigenlijk belangrijker dan Nederland.” (regels 87-88)
- 6 “de kille aders” (regel 98)

“Als schoothondjes accepteren met name de kleine landen de belabberde kalender, want ja, ze zullen een keer ontbreken op het bal.” (regels 57-60)

- 1p 2 Geef aan of je de beeldspraak in bovenstaand citaat geslaagd of minder geslaagd vindt en leg je antwoord uit. Formuleer je antwoord als volgt:

De beeldspraak is **wel** / **niet** geslaagd, want ...

- 1p 3 Welk verschijnsel in het hedendaagse voetbal wordt door het bijzondere taalgebruik in alinea 2 vooral benadrukt?

Een lezer zou kunnen stellen dat de slotalinea een andere inhoudelijke strekking heeft dan de rest van de tekst.

- 2p 4 Leg uit waarom een lezer dat kan stellen. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

Bron 1 en bron 2 zijn geschreven in een duidelijk verschillende schrijfstijl.
2p 5 Typeer de schrijfstijl van beide bronnen.

Je bereidt een debat voor over de stelling “In de voetbalwereld heerst overall een volstrekt gebrek aan solidariteit.”

1p 6 Zou je bron 1 hierbij vooral kunnen inzetten als argument **voor** of juist **tegen** deze stelling? Leg je antwoord uit.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 35 woorden.

2p 7 Welke drie van onderstaande zinnen zouden zeker in een samenvatting van bron 1 moeten worden opgenomen?

Neem de nummers van de juiste zinnen over op je antwoordblad.

- 1 De periode waarin voetballers van club mogen veranderen, moet verlengd worden.
- 2 De verschillen tussen grotere en kleinere voetbalclubs worden steeds groter.
- 3 Er worden veel te veel voetbalwedstrijden gespeeld.
- 4 Het is een goede zaak dat oud-topvoetballers zitting hebben in het management van voetbalclubs.
- 5 Voetbalclubs uit kleinere landen geven te snel toe aan wensen vanuit der internationale voetbalwereld.
- 6 Voetbaltrainers kijken te veel naar prestaties op Europees niveau en te weinig naar Nederlandse prestaties.

Wielrennen

Lees bron 3 en bron 4 voordat je de vragen gaat maken.

Bron 3 beschrijft het algemene verloop van de Tour de France van 2020.

- 1p 8 Vergelijk de schrijfstijl van bron 3 met die van bron 4. Hoe is de schrijfstijl van beide te typeren?
- A De schrijfstijl van bron 3 is neutraal, die van bron 4 is hoogdravend.
 - B De schrijfstijl van bron 3 is persoonlijk, die van bron 4 is veroordelend.
 - C De schrijfstijl van bron 3 is objectief, die van bron 4 is vergoelijkend.
 - D De schrijfstijl van bron 3 is subjectief, die van bron 4 is neutraal.

In bron 4 wordt uiting gegeven aan de bewondering voor Pogačar en aan de vreugde over diens overwinning op Roglič.

- 1p 9 Welk middel gebruikt de auteur van bron 4 vooral om dit te bewerkstelligen?
In de tekst
- A staan talrijke beeldspraken die Pogačar in erg positief daglicht plaatsen.
 - B staan vele voorbeelden van Pogačars bijzondere sportprestaties, vroeger en nu.
 - C worden Pogačars tegenstanders door grove beschrijvingen als valsspelers afgeschilderd.
 - D worden veel overdrijvingen gebruikt om Pogačars prestaties in de Tour te beschrijven.

“Zijn rivaal Roglič hield zich drie weken lang opgesloten en beschermt in een defensieve bunker.” (regels 43-45)

- 2p 10 Geef aan of de beeldspraak in bovenstaande zin leidt tot positieve of negatieve beeldvorming ten aanzien van Roglič en leg uit waarom. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.
- 1p 11 Welke twee woordgroepen in alinea 7 zetten de tegenstelling tussen Pogačar en de ploeg van Roglič extra scherp neer?

Hier volgen 20 sorteerfiches bij bron 4.

1. Bérenger in het toneelstuk *Rhinocéros*

2. compacte macht

3. de geboorte van een rebel

4. de vorm van een mes

5. een defensieve bunker

6. een eenzame eenling

7. een eenzame klokkenluider

8. een levenselixer

9. geel-zwarte verstikking

10. giftige armada met de wespenkleuren

11. iets in het hart treffen

12. jurylid 8 in de film *12 Angry Men*

13. legendarische Tour

14. levensles

15. lompe mastodonten

16. luchtweerstand

17. negatieve beeldvorming

18. positieve beeldvorming

19. springveer

20. vadermoord

- 5p 12 Orden deze fiches op zo'n wijze dat duidelijk wordt welke fiches passen bij Roglič en Team Jumbo-Visma en welke bij Pogačar en zijn overwinning, gelet op de inhoud van bron 4. Maak gebruik van onderstaand schema. Noteer alleen de nummers van de fiches. Let op: Je mag elk fiche maar één keer gebruiken. De vijf fiches die overblijven, noteer je bij 'Overig'.

Roglič en Team Jumbo-Visma	
Pogačar	
Overig	

- 1p 13 Wat is de strekking van de anekdote over de atlete Barbara in alinea's 2 en 3 van bron 4, gelet op de gehele tekst?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

In alinea 8 wordt de rol van Pogačar in de Tour de France van 2020 vergeleken met de rol van Fonda als jurylid nummer 8 in de film *12 Angry Men* en in alinea 9 met die van Bérenger in het toneelstuk *Rhinocéros*.

- 1p 14 Leg het beeld van Pogačar uit dat met deze vergelijkingen in alinea's 8 en 9 wordt benadrukt.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Een kritisch lezer zou kunnen opmerken dat er wel wat af te dingen is op de gesuggereerde overeenkomst in alinea 8 tussen Pogačar en de rol van Fonda als jurylid nummer 8 in de film *12 Angry Men*.

- 1p 15 Welk commentaar zou een kritisch lezer op deze gesuggereerde overeenkomst kunnen hebben?

Correctiemodel VWO

Voorbeeldopgaven vernieuwingen CSE set 1

april 2022

Nederlands

Correctiemodel: Voetbal en Wielrennen

1 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Voetbal

1 maximumscore 2

- 1 overbelasting
- 2 chaos
- 3 overbelasting
- 4 chaos / overbelasting
- 5 gebrek aan solidariteit
- 6 gebrek aan solidariteit

indien zes elementen juist benoemd	2
indien vier of vijf elementen juist benoemd	1
indien minder dan vier elementen juist benoemd	0

2 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

(De beeldspraak is) **wel** geslaagd, want de beeldspraak benadrukt de afhankelijke/slechte/achtergestelde positie van kleine landen (in de internationale voetbalwereld).

OF

(De beeldspraak is) **niet** geslaagd, want de beelden (schoothondjes, kalender, bal) passen niet bij elkaar / want verschillende beelden lopen door elkaar heen.

Beoordeel de spelling.

3 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Er moet(en) te veel (wedstrijden) gespeeld worden. / Voetballers/clubs worden te veel belast.

Beoordeel de spelling.

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> In de slotalinea wordt de solidariteit (in de Nederlandse voetbalwereld) benadrukt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> terwijl in de rest van de tekst het gebrek daaraan (in de internationale voetbalwereld) wordt benadrukt 	1
	<i>Maximumlengte van het antwoord: 25 woorden.</i>	
	<i>Beoordeel de spelling en grammatica.</i>	
5	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> (De schrijfstijl van) bron 1 (is): bombastisch/subjectief/persoonlijk/ overdreven/beeldend / kent veel beeldspraak 	1
	<ul style="list-style-type: none"> (De schrijfstijl van) bron 2 (kan worden getypeerd als): neutraal/zakelijk/objectief 	1
	Ook goed:	
	<ul style="list-style-type: none"> Bron 2 is heel beeldend geschreven, bron 1 niet 	2
	<i>Beoordeel de spelling.</i>	
6	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Je kunt bron 1 vooral inzetten als tegenargument 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De tekst geeft aan dat het gebrek aan solidariteit vooral de grote/rijke voetbalclubs betreft (en niet het gehele voetbal) 	1
	<i>Maximumlengte van het antwoord: 35 woorden.</i>	
	<i>Beoordeel de spelling en grammatica.</i>	
7	maximumscore 2 (zin) 2, 3 en 5	
	indien drie elementen juist benoemd	2
	indien twee elementen juist benoemd	1
	indien minder dan twee elementen juist benoemd	0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wielrennen

8 A 1

9 A 1

10 **maximumscore 2**

De kern van een goed antwoord is:

- Er is sprake van negatieve beeldvorming 1
- want deze vergelijking zet Roglič neer als iemand die bescherming van anderen nodig heeft / die niet zelfstandig de Tour kan winnen / die bang is voor zijn tegenstanders 1

Maximumlengte van het antwoord: 25 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

11 **maximumscore 1**

- "(Pogačar,) alleen op zijn fietsje"
- "de giftige armada (met de wespenkleuren)"

indien twee antwoordelementen juist benoemd 1

indien minder dan twee antwoordelementen juist benoemd 0

Beoordeel de spelling.

12 **maximumscore 5**

Roglič en Team Jumbo-Visma	2, 4, 5, 9, 10, 11, 15 en 17
Pogačar	1, 3, 6, 7, 8, 12 en 18
Overig	13, 14, 16, 19 en 20

indien twintig elementen juist benoemd 5

indien zestien tot negentien elementen juist benoemd 4

indien dertien tot vijftien elementen juist benoemd 3

indien tien tot twaalf elementen juist benoemd 2

indien zeven tot negen elementen juist benoemd 1

indien minder dan zeven elementen juist benoemd 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:
 Het voorbeeld van Barbara is (net als de overwinning van Pogačar) te zien als meer dan een simpele overwinning / als een overwinning op uitzonderlijk moeilijke omstandigheden.

*Maximumlengte van het antwoord: 25 woorden.
 Beoordeel de spelling en grammatica.*

14 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:
 (Het beeld dat wordt benadrukt is dat van) Pogačar als een eenling die / een individu dat strijdt / het opneemt tegen een grotere groep/overmacht en overwint/niet capituleert.

Beoordeel de spelling en grammatica.

15 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:
 In tegenstelling tot in de sport / in een wielervedstrijd gaat het in deze film om een kwestie van leven of dood.

Ook goed:
 Een sportprestatie vindt in de werkelijkheid plaats en een film of toneelstuk zijn fictie.

Beoordeel de spelling.

2 Bronvermeldingen

bron 1	Willem Vissers, de Volkskrant, 18 augustus 2020
bron 2	FCUpdate.nl. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://www.fcupdate.nl/voetbalnieuws/364222/infantino-wil-overvolle-voetbalkalender-onder-de-loep-nemen/
bron 3	Touretappe.nl. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://www.touretappe.nl/tour-de-france-2020-parcours/
bron 4	Sylvain Ephimenco, Trouw, 22 september 2020

Bijlage VWO

Voorbeeldopgaven vernieuwingen CSE set 2

april 2022

Nederlands

Tekstboekje: Milieuschade door huisdieren

Cito heeft geprobeerd voor deze publicatie de toestemming van alle rechthebbenden van de gebruikte bronnen te verkrijgen. Mocht u desondanks een bron tegenkomen waarvan u rechthebbende bent en u nog geen toestemming hebt verleend, neemt u dan contact op via licenties-cte@cito.nl.

bron 1

Tijd voor honden- en kattenschaamte

(1) Of Nederland nu echt vol is? Met de recente gerechtelijke uitspraak over de maximale uitstoot aan stikstof in ons land is ook meteen een maatstaf gekomen voor activiteiten van mensen en dieren. Mensen en dieren in Nederland zorgen voor een vol land. Bij dieren wordt aan de boerderij gedacht, maar vergeet niet de rol van de huisdieren. Martin Sommer haalde in de Volkskrant onlangs een afgelast bouwproject aan de rand van een Haags Natura 2000-duingebied aan. “Niet in het duingebied, maar ernaast. Mocht niet. Er was berekend dat in die honderd appartementen gemiddeld dertig honden zouden komen wonen. Die honden zouden poepen, waardoor de stikstofnorm in het duingebied zou worden overschreden.”

(2) Het deed me denken aan mijn Drentse geboortedorp, dat als groeikern inmiddels tegen het bos is aangebouwd. Dat bos was in mijn jeugd op veilige afstand van de bebouwing en een heerlijke speelplek. Nu is het er een drukte van jewelste met hondenuitlaters en moet je daar om de schimmelende hondenpoep heen springen. Ja, die laten de samenleving ‘een poepie ruiken’.

(3) Stikstof is niet het enige probleem. Vliedschaamte was al een thema geworden vanwege de CO₂-uitstoot. Die vormt de schaduwkant van vleesproductie. Veeteelt veroorzaakt daarnaast uitstoot van broeikasgassen, namelijk in de vorm van onder meer methaan van

herkauwers. De ammoniakuitstoot van het vee verzuurt en verarmt bovendien de natuurgebieden. Last but not least: bossen worden gekapt voor de productie van veevoer en er is extra land en water nodig voor vee.

(4) Huisdieren zijn voor een groot deel van dit probleem verantwoordelijk. Voor de VS is vastgesteld dat honden en katten goed zijn voor bijna een derde van de Amerikaanse vleesconsumptie. Dat aandeel dreigt nog hoger te worden. Niet door meer honden en katten, maar omdat we hen willen voorzetten wat wij zelf ook eten: biefstuk in plaats van separatorvlees¹⁾! ‘NRC Checkt’ oordeelde verleden jaar dat de stelling dat Amerikaanse huisdieren evenveel vlees eten als alle Fransen bij elkaar als een grove onderschatting kan worden beschouwd. Nederlandse cijfers zijn helaas niet voorhanden, maar zouden ze gunstiger zijn? In ieder geval is vlees eten door het huisdier nu een beladen thema geworden.

(5) Er is ook een reden om de kat letterlijk de bel aan te binden. Behalve dat-ie tuinen onderpoept (stikstof) en vlees eet (o.a. CO₂-uitstoot), is de kat de grootste bedreiging voor de vogelstand in stedelijke gebieden. De kat overschaduwde elke andere oorzaak van vogelsterfte. Katten doden meer vogels dan alle auto’s, windmolens en gebouwen bij elkaar. Geliefde zangvogels als de merel, mezen, maar ook spreeuwen en vooral mussen moeten het onderspit delven. Volgens de Amerikaanse bioloog

Marra zijn het “roofdieren met
85 subsidie”. Thuis krijgt de huiskat zijn
bordje tonijn of kalkoen, maar buiten
slaat het dier alsnog aan het
moorden. Hij is nu eenmaal niet
afhankelijk van de prooien die hij
90 vangt, zoals wilde roofdieren.
(6) Inzicht in de milieuschade geeft
een ‘frisse’ blik op huisdieren. De
ecologische pootafdruk (in termen
van CO₂-uitstoot) die onze huisdieren
95 in een jaar achterlaten, zou je
kunnen vergelijken met het aantal
gereden kilometers in een SUV²⁾.
Een paard vervuult net zoveel als
21.453 kilometer rijden. Je lieve
100 poes? 1413 kilometer. En de hond?
Gelijk aan 3677 kilometer. Dat is
ongeveer hetzelfde als met de SUV
van Groningen naar Marrakesh.

(7) Ten onrechte krijgen boeren nu
105 door stedelingen de rekening van de
milieuschades toegeschoven.
Misschien kan het nog anders. Er
kan een uitruil plaatsvinden tussen
boeren en burgers. Boeren blijven
110 voor ons vlees en melk produceren,
maar burgers reduceren hun ‘huis-
dierenstapel’. ‘Kat in het bakkie’ als
je je honden en de kat wegdoet. Of:
huisdieren ruilen tegen huizenbouw.
115 Op lokaal niveau kunnen dergelijke
afspraken worden gemaakt. Hoe het
ook zij, anders dan bij het klimaat-
probleem is het huisdier een
probleem waar je meteen iets aan
120 kunt doen. Tijd dus voor honden- en
kattenschaamte!

naar: Herman Blom

uit: Dagblad van het Noorden, 4 oktober 2019

*Herman Blom is publicist en lector Onderzoek aan NHL Stenden
Hogeschool.*

noot 1 Separatorvlees is een substantie die in de vleesindustrie wordt geproduceerd van onder andere de resten van spierweefsel die aan beenderen overblijven nadat het grove vlees ervan afgesneden is.

noot 2 Een SUV (*sports utility vehicle*) is een auto met de capaciteit om meerdere passagiers te vervoeren, die in eerste instantie was bedoeld als terreinwagen maar gaandeweg vooral gebruikt werd als een grote gezinsauto. Vanwege zijn hoge vorm en gewicht is het brandstofverbruik bij dit type auto relatief hoog.

bron 2

Klimaatbureaucratie is nu een realiteit: elk organisme wordt bedrijfsmatig beoordeeld op 'input' en 'output'

(1) Deze week is een memorabele week. Niet alleen is uw De
Dagelijkse Standaard-redacteur
verhuisd van Emmer-Compascuum
5 naar Groningen, maar lijkt
Nederland definitief te degraderen
tot 'een open inrichting' waarin
ecofascisten nu ook al klagen over
hoe slecht huisdieren zijn voor de
10 natuur. Volgens publicist Herman
Blom in het Dagblad van het
Noorden is het tijd voor
"huisdierenschaamte".

(2) Dat er bij mensen als Herman
15 Blom wellicht een steekje loszit, is
niet aan ons om te diagnosticeren,
maar dat zijn communicatie – die hij
publiceert in Dagblad van het
Noorden – totaal niet deugt, moge
20 duidelijk zijn. In feite biedt het stuk
een inkijkje in de totalitaire geest
van het groene fascisme want hij
reduceert alle organismen, zij het
menselijk of dierlijk, tot bedrijfs-
25 kundige tabellen van 'input' en
'output'. En van die communicatie
mogen we wel iets vinden. Lees
maar eens mee hoe hij begint:
"Huisdieren zijn voor een belangrijk
30 deel verantwoordelijk voor de
vleesconsumptie op de wereld. Hun
ecologische pootafdruk zou ons
sowieso tot nadenken moeten
stemmen."

(3) Huisdieren eten vlees. Goh! Dat
35 is nu ook al een probleem volgens
Herman Blom uit Groningen. Dat
honden de tanden bezitten om
vlees te verscheuren doet er niet
40 toe. Nee, de vleesconsumptie is
slecht voor de "ecologische poot-
afdruk" van de honden en moet

worden gereduceerd. De man ziet
de (natuurlijke) vleesconsumptie
45 van huisdieren zoals honden en
katten als "een probleem" en
waarschuwt ons dat er in de
toekomst nog meer vlees wordt
gegeten door huisdieren: "Last but
50 not least: bossen worden gekapt
voor de productie van veevoer en er
is extra land en water nodig voor
vee. Huisdieren zijn voor een groot
deel van dit probleem verantwoor-
55 delijk. Voor de VS is vastgesteld dat
honden en katten goed zijn voor
bijna een derde van de Amerikaan-
se vleesconsumptie. Dat aandeel
dreigt nog hoger te worden."

(4) Wat wordt beschreven in het
60 stukje van Blom is in feite "anti-
leven"-propaganda. Blom problema-
tiseert het natuurlijke gedrag van
organismen en plaatst ze in een
65 kunstmatig kader van moraliteit,
waarbij de uitstoot van bepaalde
gassen vervolgens bepaalt of het
organisme (of gedrag) 'moreel' of
'immoreel' is. Dieren die vlees eten
70 zijn fout! Dieren die scheetjes laten
zijn ook fout! Het is allemaal slecht
voor de "uitstoot van broeikas-
gassen" en dus verboden als de
groene bureaucraten het voor het
75 zeggen krijgen.

(5) Dat hij daadwerkelijk meent wat
hij zegt, blijkt wel uit dit stuk: "Er
kan een uitruil plaatsvinden tussen
boeren en burgers. Boeren blijven
80 voor ons vlees en melk produceren,
maar burgers reduceren hun 'huis-
dierenstapel'. 'Kat in het bakkie' als
je je honden en de kat wegdoet. Of:
huisdieren ruilen tegen huizenbouw
85 (WTF, red.¹). Op lokaal niveau

kunnen dergelijke afspraken worden gemaakt.”
(6) Als Blom en anderen het voor het zeggen krijgen, mag je dus straks niets meer doen. Je mag pas weer iets doen als er “afspraken worden gemaakt over het beperken van de uitstoot”. Ja, dat klinkt wel een beetje bureaucratisch eigenlijk.
95 Hoe ver gaat deze bemoeizucht eigenlijk? Want als je alle vormen van leven en hun activiteiten

*naar: Teunis Dokter
uit: dagelijksestandaard.nl*

Teunis Dokter is auteur en eigenaar van een communicatie- en informatiebureau. Hij schreef dit artikel als redacteur van De Dagelijkse Standaard, een nieuws- en opinieweblog met een “duidelijke rechtsliberale signatuur” (aldus het weblog zelf).

100 beoordeelt op basis van ‘input’ (vlees) en ‘output’ (gassen) en vervolgens conclusies verbindt aan die gegevens, dan gedraag je je als een groene bureaucraat.
(7) Vanaf dat denkkader is het niet ver redeneren naar het vergoelijken van ‘groene euthanasie-programma’s’: alles in een poging de CO₂-uitstoot te reduceren.
105 Knettergek!

noot 1 WTF (afkorting van vulgaire Engelse uitdrukking): een uiting van irritatie of verbazing

bron 3

Online reacties (selectie) op bron 2: Klimaatbureaucratie is nu een realiteit

(1) ZiggyStardust

Alle tijgers, leeuwen en wolven in de wereld afschieten. Volgens de rekenmodellen voldoe je dan aan de CO₂ normen. Simpel toch? Zo gaat het immers ook met de boeren.

(2) Anne Sophie Schillersdorf

huisdieren hebben is ook zelig omdat het de dieren in een inferieure positie plaatst. Dieren zouden eigenlijk op dezelfde manier moeten leven als mensen en eigen beslissingen moeten maken. Geef honden en katten precies de zelfde rechten als mensen.

(3) Neutral

Volgende stap gaat brood, bier en cola (en andere koolzuurhoudende frisdranken) worden. En wijn. En andere drank.

(4) Mezzadra

“Huisdieren zijn voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor de vleesconsumptie op de wereld. Hun ecologische pootafdruk zou ons sowieso tot nadenken moeten stemmen.”

Dat lijkt me een waarheid als een koe en ik stel vast dat Teunis die stelling ook niet inhoudelijk bestrijdt.

Wel een ongemakkelijke waarheid.

naar: dagelijksestandaard.nl

De Dagelijkse Standaard is een nieuws- en opinieweblog met een “duidelijke rechtsliberale signatuur” (aldus het weblog).

Infographics over de Nederlandse landbouwsector 2018

EXPORT LANDBOUWPRODUCTEN 2018

Nederland is na Amerika de grootste exporteur van landbouwproducten

infographic Anke Arts | bron CBS

Stikstof Nederland naar sector

Stikstofuitstoot landbouw

© 021019 bron: rapport-Remkes / compendium leefomgeving

naar: Algemeen Dagblad, 12 oktober 2019

We moeten met dieren in gesprek (fragment)

(1) (...) Dat wij een woord hebben dat alle dieren vangt, heeft tot effect dat mensen de grens tussen mensen en andere diersoorten sterker ervaren. Dit heeft weer tot effect dat antropocentrisme, het idee dat de mens het middelpunt van het bestaan is, versterkt wordt. En dat kan weer
5 leiden tot overheersing of zelfs geweld tegen dieren. Woorden hebben macht. De woorden die we gebruiken, reflecteren opvattingen die bestaan in onze cultuur, en beïnvloeden die. (...)

(2) Om erachter te komen wat dieren willen, is het dus niet genoeg om ze te bestuderen. We moeten met ze in gesprek. Het voeren van gesprekken
10 met dieren vereist een omwenteling in het denken over de hiërarchie tussen mensen en dieren, maar deze kan ook in het gesprek ontstaan, omdat mensen dieren anders gaan zien. Het vereist ook een omwenteling in hoe we over taal denken. Nieuwe vormen van samenleven kunnen
15 meer ruimte bieden voor dialoog, en andersom kan taal helpen op een andere manier met dieren samen te leven. Andere dieren laten ons zien dat taal veel breder en rijker is dan we dachten, en dat er veel meer mogelijkheden zijn om je betekenisvol uit te drukken dan alleen in
20 mensenwoorden. In plaats van die uitingsvormen af te doen als inferieur, kunnen we ervan leren, over (de innerlijke levens van) andere dieren, en over de verschillende manieren waarop betekenis tot stand komt. Om taal van dieren taal te laten zijn, hoeven zij niets nieuws te leren, wij moeten ze anders zien. Zij spraken de hele tijd al.

*naar: Eva Meijer
uit: animalstoday.nl*

Eva Meijer is beeldend kunstenaar, filosoof, schrijver en singer-songwriter. Ze is daarnaast lid van de Partij voor de Dieren. AnimalsToday.nl is het mediaplatform van House of Animals en wil bijdragen aan een “duurzame en harmonieuze samenleving waarin mens, dier, natuur en milieu een gezonde balans vormen”, aldus het platform.

bron 6

CO₂-uitstoot per vervuilende activiteit

Uitstoot per activiteit

Activiteit	CO ₂ -uitstoot
Een vliegtuig op retourvlucht van Amsterdam naar London	18,33 ton (uitstoot voor het hele vliegtuig)
Met het vliegtuig naar Kreta op zomervakantie met het gezin (4 personen)	3,28 ton (uitstoot voor 4 personen)
20.000 km rijden in een benzineauto (bij verbruik: 1 op 15)	2,93 ton
Stroomverbruik op jaarbasis van een gemiddeld huishouden (grijze stroom)	1,50 ton

naar: energievergelijk.nl/onderwerpen/co2-uitstoot

Energievergelijk is een onafhankelijk kenniscentrum voor energie-gerelateerde thema's voor consumenten, bedrijven en overheden.

De SUV, die zou verboden moeten worden

20

Suv's verbruiken **20 tot 25 procent** meer dan 'gewone' personenauto's

700

700 megaton CO₂-uitstoot leveren suv's wereldwijd per jaar

40

Volkswagen verwacht dat suv's in 2020 **40 procent** van de omzet genereert

In mijn tests voor deze krant verbruiken SUV's inderdaad snel 20 tot 25 procent meer dan vergelijkbare personenauto's met dezelfde motoren, ook als de aandrijflijn een zuinige hybride is. Dat maakt de SUV-golf zo pervers. Terwijl het vijf voor twaalf is voor het milieu en terwijl nieuwe auto's vanaf 2020 zijn gehouden aan een gemiddelde CO₂-uitstoot van 95 gram/km per merk, laat de auto-industrie de consument massaal energie verspillen met een carrosserievorm die letterlijk vierkant tegen de bezuinigingsdoelstelling indruist. En dat op basis van de dooddoener dat mensen ze nu eenmaal willen, terwijl ze de verslaving zelf creëerden zonder één steekhoudend argument.

naar: Bas van Putten

uit: NRC Handelsblad, 28 november 2019

Bas van Putten is een schrijver en musicoloog, die ook actief is als autojournalist.

bron 8

Welke sectoren stoten broeikasgassen uit?

In 2019 werd van de totale hoeveelheid broeikasgassen 31 procent door de industrie uitgestoten, 23 procent door de sector elektriciteit, 19 procent door de sector mobiliteit (binnenlands verkeer en vervoer), 14 procent door de landbouw en 13 procent door de gebouwde omgeving (vanwege het stoken van aardgas voor ruimteverwarming). Dit zijn de vijf sectoren die onderscheiden worden in het op 28 juni 2019 gepresenteerde Klimaatakkoord.

	Industrie (megaton CO ₂ - equivalent)	Elektriciteit (megaton CO ₂ - equivalent)	Mobiliteit (megaton CO ₂ - equivalent)	Landbouw (megaton CO ₂ - equivalent)	Gebouwde omgeving (megaton CO ₂ - equivalent)
2000	75,3	48,4	38,0	28,5	29,7
2001	70,8	51,9	38,2	27,8	31,4
2002	70,0	53,0	38,7	26,2	30,2
2003	68,7	53,7	39,1	25,9	31,4
2004	68,9	54,9	39,5	25,9	31,1
2005	67,3	52,1	39,8	26,1	29,3
2006	66,0	47,9	40,7	25,6	29,4
2007	65,3	50,6	39,7	26,2	26,3
2008	61,0	50,0	39,9	27,3	29,3
2009	57,0	49,9	38,3	27,2	29,4
2010	60,0	52,0	39,0	28,8	33,9
2011	58,9	47,8	38,9	27,3	26,6
2012	58,0	44,8	37,1	27,0	28,8
2013	56,9	44,9	36,3	27,2	30,1
2014	55,8	48,6	34,3	26,0	23,0
2015	56,4	53,3	34,6	27,0	24,5
2016	56,5	52,2	34,7	27,2	24,9
2017	57,5	48,5	35,3	27,4	24,7
2018	56,8	44,9	35,6	26,5	24,4
2019	56,7	42,3	35,2	26,4	23,3

Bron: CBS, RIVM/Emissieregistratie

naar: cbs.nl

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is een zelfstandig, onafhankelijk bestuursorgaan van de overheid dat statistische informatie produceert en publiceert over de Nederlandse samenleving.

Opgavenboekje VWO

Voorbeeldopgaven vernieuwingen CSE set 2

april 2022

Nederlands

Opgavenboekje: Milieuschade door huisdieren

Deze set bestaat uit 22 vragen.

Er zijn maximaal 46 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de vragen in correct Nederlands.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Milieuschade door huisdieren

Scenario 1: voorbereiding op een schrijftoets voor het schoolvak Nederlands

Voor een schrijftoets voor het schoolvak Nederlands moet je een tegenreactie schrijven op een recent dagbladartikel, 'Tijd voor honden- en kattenschaamte' (bron 1). Daarin wordt het hebben van huisdieren geproblematiseerd. Als voorbereiding op het schrijven van deze tegenreactie heb je twee doelen:

- 1 Je wilt het standpunt en de argumenten in deze tekst kritisch bekijken.*
- 2 Je wilt mogelijke tegenargumenten verzamelen.*

Hiervoor beschik je over een documentatiemap met aanvullende, inhoudelijk gerelateerde bronnen (zie het bronnenboekje).

Vanuit deze twee leesdoelen lees je allereerst het dagbladartikel kritisch door (stap 1: vraag 1 tot en met 6). Vervolgens neem je enkele bronnen door: Je bekijkt een uitgebreid weerwoord op het genoemde artikel op een opinieblog (bron 2) en daarna nog enkele andere, kortere bronnen (bron 3 tot en met 8). Deze bronnen stellen je in staat de gedachtegang in bron 1 kritisch te belichten (stap 2: vraag 7 tot en met 19). Ten slotte formuleer je voor jezelf relevante argumenten tegen de argumentatie in bron 1 (stap 3: vraag 20).

Stap 1: bron 1 kritisch doornemen

De titel van bron 1 luidt: 'Tijd voor honden- en kattenschaamte'. Vooral huisdierbezitters zullen deze schaamte moeten ontwikkelen, gelet op de inhoud van bron 1.

- 1p 1 Leg uit waarom huisdierbezitters 'honden- en kattenschaamte' zouden moeten ontwikkelen, volgens bron 1.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.
- 1p 2 Leg uit waarvan huisdierbezitters zich vanuit 'honden- en kattenschaamte' bewust moeten worden, gelet op de strekking van bron 1.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

Een kritisch lezer zou kunnen stellen dat bron 1 een eenzijdig beeld schetst van de maatschappelijke gevolgen van het houden van huisdieren én van het maatschappelijk bewustzijn van huisdierbezitters.

1p 3 Geef aan waarom het beeld van de maatschappelijke gevolgen van het **houden van huisdieren** eenzijdig is. Geef geen voorbeelden. Geef antwoord in een of meerdere zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

1p 4 Geef aan waarom het beeld van het maatschappelijk bewustzijn van **huisdierbezitters** eenzijdig is. Geef geen voorbeelden. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

In bron 1 wordt met enige regelmaat geprobeerd de sympathie van de lezer voor huisdieren en andere dieren te beïnvloeden door bijzonder taalgebruik.

3p 5 Citeer drie woordgroepen uit alinea 5 waarin dergelijk bijzonder taalgebruik is te vinden. Leg per woordgroep uit waarom lezers door dit taalgebruik meer of minder sympathie kunnen gaan voelen voor huisdieren in vergelijking met andere dieren. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Je wilt in je tegenreactie het standpunt van bron 1 weerleggen en brengt daarvoor de hoofdargumenten uit bron 1 in kaart. Hieronder staan zeven uitspraken uit bron 1.

1 “Die honden zouden poepen, waardoor de stikstofnorm in het duingebied zou worden overschreden.” (regels 19-21)

2 “Dat bos was in mijn jeugd op veilige afstand van de bebouwing en een heerlijke speelplek.” (regels 25-28)

3 “Vliegshaamte was al een thema geworden vanwege de CO₂-uitstoot.” (regels 35-37)

4 “Huisdieren zijn voor een groot deel van dit probleem verantwoordelijk.” (regels 48-50)

5 “Thuis krijgt de huiskat zijn bordje tonijn of kalkoen, maar buiten slaat het dier alsnog aan het moorden.” (regels 85-88)

6 “Inzicht in de milieuschade geeft een ‘frisse’ blik op huisdieren.” (regels 91-92)

7 “Ten onrechte krijgen boeren nu door stedelingen de rekening van de milieuschades toegeschoven.” (regels 104-106)

2p 6 Welke drie uitspraken betreffen hoofdargumenten uit bron 1? Neem de nummers van de juiste uitspraken over op je antwoordblad.

Stap 2: bron 1 kritisch belichten via andere bronnen

“het huisdier [is] een probleem waar je meteen iets aan kunt doen. Tijd dus voor honden- en kattenschaamte!” (bron 1, regels 118-121) In bron 2 wordt deze aansporing tot ‘honden- en kattenschaamte’ duidelijk **niet** onderschreven.

- 1p 7 Leg uit om welke inhoudelijke reden huisdierenbezitters zich niets hoeven aan te trekken van de aansporing tot ‘honden- en kattenschaamte’, gelet op alinea’s 3 en 4 van bron 2.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

In bron 2 wordt de schrijver van bron 1 als een niet-geloofwaardige autoriteit geportretteerd.

- 2p 8 Vat samen om welke twee redenen de schrijver van bron 1 als een niet-geloofwaardige autoriteit wordt beschouwd in bron 2.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

Een kritisch lezer zou kunnen vinden dat er in bron 2 herhaaldelijk sprake is van een persoonlijke aanval op de auteur van bron 1.

- 3p 9 Citeer vier zinsgedeelten uit bron 2 waaruit kan blijken dat er inderdaad sprake is van een persoonlijke aanval.

Een kritisch lezer zou kunnen vinden dat de onderbouwing van uitspraken in bron 2 aanmerkelijk minder objectief is dan de onderbouwing van uitspraken in bron 1.

- 2p 10 Leg met twee argumenten uit waarom een kritisch lezer dat zou kunnen vinden.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

Op de website waarop bron 2 oorspronkelijk is gepubliceerd, zijn online reacties te vinden op deze bron. Vier van deze reacties staan in bron 3 in het bronnenboekje.

- 3p 11 Leg met drie argumenten uit waarom de reacties in bron 3 in het algemeen als weinig betrouwbaar kunnen worden gezien.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 50 woorden.

Een kritisch lezer zou kunnen vinden dat er in de online reacties in bron 3 vaak sprake is van drogredenen.

3p 12 Geef aan van welke drogredenen vooral sprake is in achtereenvolgens reactie 1, reactie 3 en reactie 4, gelet op de inhoud van bron 1 en bron 2. Neem de nummers van de reacties over op je antwoordblad en geef per reactie aan om welke drogredenen het gaat.

4p 13 Geef voor elk van de vier reacties uit bron 3 aan of deze de strekking van bron 1 onderschrijft óf de strekking van bron 2. Geef bij je keuze een argument dat je baseert op de inhoud van de desbetreffende reactie. Vul per reactie telkens onderstaande zin aan. Geef antwoord in een of meerdere zinnen.

Reactie ... onderschrijft de strekking van bron (1 of 2), want in deze reactie

“De ecologische pootafdruk (in termen van CO₂-uitstoot) die onze huisdieren in een jaar achterlaten, zou je kunnen vergelijken met het aantal gereden kilometers in een SUV”. (bron 1, regels 92-97)
Bestudeer bron 7, waarin een autojournalist stilstaat bij het verschijnsel ‘SUV’.

2p 14 Leg uit wat in bron 1 wordt benadrukt met de vergelijking van een SUV met de CO₂-uitstoot van huisdieren, en baseer je voor je antwoord op de informatie uit bron 7.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

“De ecologische pootafdruk (in termen van CO₂-uitstoot) die onze huisdieren in een jaar achterlaten, zou je kunnen vergelijken met het aantal gereden kilometers in een SUV. Een paard vervuult net zoveel als 21.453 kilometer rijden. Je lieve poes? 1413 kilometer. En de hond? Gelijk aan 3677 kilometer.” (bron 1, regels 92-101)
Bestudeer bron 8, waarin gegevens over de CO₂-uitstoot zijn opgenomen. Je kunt erover twifelen of deze bron bruikbaar is om bovenstaande uitspraak te relativeren.

1p 15 Leg uit waarom een kritisch lezer bron 8 **niet** kan gebruiken om de omvang van CO₂-uitstoot door huisdieren te relativeren ten opzichte van die door SUV's.

Geef antwoord in een of meer zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

“Ten onrechte krijgen boeren nu door stedelingen de rekening van de milieuschades toegeschoven.” (bron 1, regels 104-106)

Bestudeer bron 4 waarin gegevens zijn opgenomen over de stikstofuitstoot, die schadelijk is voor het milieu.

- 2p 16 Krijgen boeren door stedelingen inderdaad “ten onrechte” de rekening van milieuschades toegeschoven, gelet op bron 4? Leg je antwoord uit. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

In bron 5 wordt het concept ‘antropocentrisme’ besproken: “het idee dat de mens het middelpunt van het bestaan is”. Een kritisch lezer zou kunnen stellen dat er in bron 1 duidelijk sprake is van antropocentrisme.

- 1p 17 Leg uit waarom. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

Een kritisch lezer zou aarzelingen kunnen hebben bij de bruikbaarheid van bron 5 om de argumentatie uit bron 1 objectief te ontkrachten.

- 2p 18 Leg met twee argumenten uit waarom een kritisch lezer hierbij aarzelingen zou kunnen hebben, gelet op de **oorsprong** van bron 5. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.
- 1p 19 Leg uit waarom een kritisch lezer hierbij aarzelingen zou kunnen hebben, gelet op de **oplossing** die bron 5 voorstelt. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

Let op: de laatste vragen staan op de volgende pagina.

Stap 3: een reactie op bron 1

- 4p 20 Formuleer vier inhoudelijke, aanvaardbare argumenten die je tegen het standpunt en/of de argumentatie van bron 1 kunt inbrengen, op grond van bron 2, 4, 5 en 8. Geef geen voorbeelden.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 60 woorden.

Scenario 2: een discussie over huisdierenbezit en milieuschade

Je besluit op je school een discussie te organiseren over de stelling 'Vanwege de milieuschade moeten we minder huisdieren gaan houden', naar aanleiding van bron 1. Milieubewuste leerlingen en huisdierenliefhebbers moeten met elkaar in discussie gaan over deze stelling.

Vooraf wil je zicht krijgen op wat bij dit onderwerp nu precies argumentatieve uitspraken zijn waarover deze twee groepen zeker van mening zullen verschillen.

Hieronder volgen zeven argumentatieve uitspraken, geïnspireerd op bron 1 tot en met 6:

- 1 Huisdieren kosten onze samenleving te veel. (naar bron 1)
- 2 Bij het houden van huisdieren wordt veel te weinig aan het maatschappelijk belang gedacht; het hebben van huisdieren is vooral eigenbelang. (naar bron 1)
- 3 Je bent echt dom als je huisdieren wegdoet vanwege het milieu. (naar bron 2 en bron 3)
- 4 Het is onterecht dieren met dingen te vergelijken. (naar bron 2, bron 3 en bron 5)
- 5 Praten met dieren lost milieuproblemen niet op. (naar bron 1 en 5)
- 6 In een samenleving moet een leefbare omgeving voor de mens altijd voorop staan. (naar bron 1)
- 7 Er zijn menselijke activiteiten die meer belastend voor het milieu zijn dan het houden van huisdieren. (naar bron 4 en bron 6)

- 4p 21 Geef per uitspraak aan of huisdierenliefhebbers en milieubewuste personen hierover in de discussie hoogstwaarschijnlijk **wel** of **niet** tot overeenstemming zullen komen.
Neem de nummers van de uitspraken over op je antwoordblad en zet achter elk nummer *wel* of *niet*.
- 2p 22 Geef aan welke twee van de bronnen 1 tot en met 6 het meest betrouwbaar en bruikbaar zijn voor een scherpe discussie tussen voor- en tegenstanders over jullie stelling, en leg uit waarom.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Correctiemodel VWO

Voorbeeldopgaven vernieuwingen CSE set 2

april 2022

Nederlands

Correctiemodel: Milieuschade door huisdieren

1 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Milieuschade door huisdieren

1 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Hun honden en katten zijn verantwoordelijk voor aanzienlijke CO₂-uitstoot/milieuschade.

Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

2 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Huisdierbezitters moeten zich verantwoordelijk gaan voelen voor de milieuschade/klimaatimpact/stikstofuitstoot van hun honden en katten.

OF

Huisdierbezitters moeten zich ervan bewust worden dat het voor het milieu beter is geen hond of kat te houden.

Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

3 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

In bron 1 worden enkel negatieve gevolgen / geen positieve gevolgen van het hebben van huisdieren belicht.

Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

In bron 1 worden huisdierbezitters als onwetenden / als (onbewuste) milieuvervuilers/daders neergezet.

Ook goed:

In bron 1 worden allerlei positieve overwegingen die huisdierbezitters kunnen hebben voor het bezitten van een huisdier niet besproken.

Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

5 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

drie van onderstaande:

- “de kat letterlijk de bel aan te binden”: met deze woordspeling wordt de kat als schuldige voor een probleem aangewezen.
- “de kat overschaduwde elke andere oorzaak van vogelsterfte”: door de keuze voor het (beeldende) woord ‘overschaduwde’ wordt nog sterker benadrukt dat katten de hoofdoorzaak zijn van vogelsterfte.
- “geliefde zangvogels (als de merel, mezen, maar ook spreeuwen en vooral mussen)”: door de keuze voor het woord ‘geliefde’ worden deze vogels sympathiek neergezet. / worden lezers erin gestuurd welke partij ze sympathieker zouden moeten vinden.
- “(moeten) het onderspit delven”: vogels worden hier als slachtoffers/zielig neergezet.
- “roofdieren met subsidie”: door de combinatie met het woord ‘subsidie’ wordt benadrukt hoe ongepast het natuurlijke gedrag van katten is als ze als huisdier worden gehouden.
- “zijn bordje tonijn of kalkoen”: katten worden hierdoor als verwend neergezet.
- “(slaat het dier) alsnog aan het moorden”: door de keuze voor het woord ‘moorden’ worden katten vermenselijkt/neergezet als doelbewuste daders (in plaats van dieren). / wordt het doden van vogels versterkt/overdreven uitgedrukt.

per juist voorbeeld met uitleg

1

Opmerking:

Alleen scorepunten toekennen wanneer zowel voorbeeld als uitleg correct is.

Beoordeel de spelling.

Vraag	Antwoord	Scores
6	maximumscore 2 (uitspraak) 4, 6, 7	
	indien drie elementen juist benoemd	2
	indien twee elementen juist benoemd	1
	indien minder dan twee elementen juist benoemd	0
7	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: Het (natuurlijke) gedrag van huisdieren wordt in bron 1 onnodig geproblematiseerd. / Het betreft in bron 1 simpelweg het (natuurlijke) gedrag van huisdieren. Ook goed: Huisdieren worden in bron 1 ten onrechte in een immoreel kader geplaatst. <i>Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.</i> <i>Beoordeel de spelling en grammatica.</i>	
8	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De schrijver van bron 1 is ondeskundig/onrealistisch 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De schrijver van bron 1 zou tot het uiterste gaan om zijn doel te bereiken / is meedogenloos / heeft extreme/irreële ideeën 	1
	<i>Maximumlengte van het antwoord: 30 woorden.</i> <i>Beoordeel de spelling en grammatica.</i>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 3

Vier van de onderstaande:

- "(waarin) ecofascisten (nu ook al klagen over hoe slecht huisdieren zijn voor de natuur)" (regels 7-10)
- "(Dat er) bij mensen als Blom wellicht een steekje loszit" (regels 14-15)
- "(volgens) Herman Blom uit Groningen" (regels 36-37)
- "(als de) groene bureaucraten (het voor het zeggen krijgen)" (regels 73-75)
- "dat hij daadwerkelijk meent wat hij zegt" (regels 76-77)
- "(dan gedraag je je als een) groene bureaucraat" (regels 101-102)
- "Knettergek!" (regel 108)

Niet goed:

- "In feite biedt het stuk een inkijkje in de totalitaire geest van het groene fascisme" (regels 20-22)
- "het stukje van Blom is in feite 'anti-leven'-propaganda" (regels 60-62)

indien vier uitspraken juist geciteerd	3
indien drie uitspraken juist geciteerd	2
indien twee uitspraken juist geciteerd	1
indien minder dan twee uitspraken juist geciteerd	0

Beoordeel de spelling.

10 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Bron 2 maakt nauwelijks gebruik van feitelijke argumentatie (in tegenstelling tot bron 1) 1
- Bron 2 maakt veel gebruik van de persoonlijke aanval (in tegenstelling tot bron 1) / maakt vrijwel alleen de standpunten van Blom verdacht 1

Maximumlengte van het antwoord: 40 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:
drie van de volgende:

- De online reacties komen van een blog.
- De online reacties kennen vaak een onverzorgd taalgebruik.
- De online reacties zijn veelal onder pseudoniem gepubliceerd. / De autoriteit van deze schrijvers is veelal onduidelijk.
- De online reacties maken vaak gebruik van drogredenen.

per juist benoemde uitspraak 1

*Maximumlengte van het antwoord: 50 woorden.
Beoordeel de spelling en grammatica.*

12 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

- (reactie) 1: valse vergelijking / overdrijven van de nadelen 1
- (reactie) 3: overdrijven van de nadelen 1
- (reactie) 4: ontduiken van de bewijslast 1

Beoordeel de spelling.

13 maximumscore 4

De kern van een goed antwoord is:

- Reactie 1 onderschrijft de strekking van bron 2, want deze reactie geeft aan hoe absurd het is om de (CO₂-)uitstoot van huisdieren te willen reduceren 1
- Reactie 2 onderschrijft de strekking van bron 1, want deze reactie pleit/likt te pleiten voor minder huisdieren 1
- Reactie 3 onderschrijft de strekking van bron 2, want deze reactie geeft weer hoe absurd het is om iets te reduceren waar (dagelijks) plezier aan beleefd wordt 1
- Reactie 4 onderschrijft de strekking van bron 1, want deze reactie onderschrijft dat huisdieren mede verantwoordelijk zijn voor de (uitstoot door) vleesconsumptie 1

Beoordeel de spelling en grammatica.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Een SUV staat bekend als een auto met een hoog energieverbruik / als een milieuvriendelijke/perverse auto 1
- Daarmee wordt het hoge energieverbruik van (het houden van) huisdieren onderstreept / Daarmee wordt benadrukt dat het houden van huisdieren ook pervers/energieverspillend is 1

Maximumlengte van het antwoord: 25 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

15 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

De milieuschade door huisdieren komt niet nadrukkelijk naar voren in bron 8. / Uit bron 8 blijkt niet duidelijk wat het aandeel van de CO₂-uitstoot van een SUV is binnen de sector mobiliteit.

Maximumlengte van het antwoord: 40 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

16 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Nee, (dat verwijt wordt de boeren niet ten onrechte gemaakt) 1
- want landbouw is verantwoordelijk voor 46 procent/bijna de helft van de stikstofuitstoot / want de milieuschade/stikstofuitstoot door huisdieren/huishoudens is vele malen kleiner dan die door de landbouw/boeren 1

Maximumlengte van het antwoord: 30 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

17 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

In bron 1 worden dieren alleen bekeken vanuit hun schadelijke milieu-impact. / worden dieren uitsluitend als een bezit beschouwd. / wordt alleen aan mensen (en niet aan dieren) intrinsieke waarde toegekend.

Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Bron 5 is gepubliceerd op een platform met een activistisch/partijdig profiel / op een platform dat opkomt voor dieren 1
- Bron 5 is geschreven door een (mogelijk) partijdig / politiek betrokken auteur 1

Maximumlengte van het antwoord: 40 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

19 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

De oplossing in bron 5 lijkt (vooralsnog) moeilijk voorstelbaar / niet realistisch. / We hebben (vooralsnog) geen taal waarin we met dieren kunnen communiceren.

Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

20 maximumscore 4

De kern van een goed antwoord is:

vier van de volgende:

- Bron 1 brengt huisdieren enkel terug tot de milieuschade die ze veroorzaken. (bron 2)
- Bron 1 problematiseert ten onrechte het natuurlijke gedrag van huisdieren. (bron 2)
- Bron 1 gaat voorbij aan het bestaansrecht van dieren. (bron 2 en bron 8)
- De milieuschade door huisdieren lijkt relatief beperkt. (bron 4 en bron 8)
- De stikstofuitstoot door huisdieren lijkt relatief beperkt. (bron 4)
- Bron 1 is een voorbeeld van antropocentrisme. (bron 5)
- De CO₂-uitstoot door huisdieren lijkt relatief beperkt. (bron 8)

Maximumlengte van het antwoord: 60 woorden.

Beoordeel de spelling en grammatica.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 4

- 1 niet
- 2 niet
- 3 niet
- 4 wel
- 5 wel
- 6 niet
- 7 wel

indien zeven elementen juist benoemd	4
indien zes elementen juist benoemd	3
indien vijf elementen juist benoemd	2
indien vier elementen juist benoemd	1
indien minder dan vier elementen juist benoemd	0

22 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Bron 1 en bron 2 lijken het meest geschikt voor de discussie 1
- Deze bronnen bevatten (namelijk) uitspraken waarover de verschillende groepen (sterk) van mening verschillen 1

Beoordeel de spelling en grammatica.

2 Bronvermeldingen

bron 1	Herman Blom, Dagblad van het Noorden, 4 oktober 2019
bron 2 en 3	Teunis Dokter, De Dagelijkse Standaard. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://www.dagelijkestandaard.nl/2019/10/groen-bureaucratie-huisdieren-worden-beoordeeld-op-input-en-output-van-broeikasgassen/
bron 4	Anke Arts (samensteller), Algemeen Dagblad, 12 oktober 2019
bron 5	Eva Meijer, Animals Today. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://www.animalstoday.nl/eva-meijer-dierentalen-6-dieren-gesprek/
bron 6	Energievergelijk. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://www.energievergelijk.nl/onderwerpen/co2-uitstoot
bron 7	Bas van Putten, NRC Handelsblad, 28 november 2019
bron 8	Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-broeikasgassen/hoofdcategorieen/welke-sectoren-stoten-broeikasgassen-uit-

Bijlage VWO

Voorbeeldopgaven vernieuwingen CSE set 3

april 2022

Nederlands

Tekstboekje: Profielwerkstuk Taalvariatie

Cito heeft geprobeerd voor deze publicatie de toestemming van alle rechthebbenden van de gebruikte bronnen te verkrijgen. Mocht u desondanks een bron tegenkomen waarvan u rechthebbende bent en u nog geen toestemming hebt verleend, neemt u dan contact op via licenties-cte@cito.nl.

bron 1

Anglicisme van de week: meisjes tasjes en petjes

(1) U stoort zich aan luie leenvertalingen uit het Engels. Hoe erg is zo'n anglicisme? Zoals: samenstellingen los schrijven.

(2) Inmiddels zijn we aanbeland bij een van de allergrootste taalergernissen die worden veroorzaakt door het toenemend gebruik van Engels: het los schrijven van samenstellingen. Een samenstelling is één woord dat bestaat uit meerdere woorden. Zo'n samenstelling is al snel gemaakt. Denk aan boerderijkip, waterkoker of bureaustoel.

(3) Dan heb je nog de langere samenstellingen, die populair zijn bij dictees, zoals langeafstandsloper, middelbareschooltijd of anderhalvemetersamenleving. En ten slotte kom je in de hoogste klasse uit bij jarentachtigstadionrockpastiche (*de Volkskrant*, 17 februari 2017). Werkwoorden kunnen ook samenstellingen zijn en moeten dan ook aan elkaar worden geschreven, zoals 'gebruikmaken' (gebruikmaakte, gebruikgemaakt).

(4) Wanneer je een samenstelling los schrijft, kan de betekenis veranderen. Dan krijg je een lange afstandsloper, een lange persoon die afstanden loopt in plaats van iemand die lange afstanden loopt.

(5) De samenstelling is heel eigen aan de Nederlandse taal. Jammer genoeg worden samenstellingen, in navolging van het Engels, steeds vaker los geschreven. Dat heeft briesende burgers tot gevolg, die zich verenigen in Facebookgroepen als 'Red de samenstelling', waar zij schuimbekkend afbeeldingen delen van reclameteksten over 'zout water autootjes', Marktplaatsadvertenties voor 'meisjes tasjes en petjes' en cadeaukaarten 'bij aankoop van een baby of kinderkamer'.

(6) Dus mocht u eens iemand op straat horen roepen: 'Het is geen appel en een taart! Het is een appeltaart!', dan weet u nu dat dat een doodnormale taalfanaat is. Wij zijn deze samenstellingsgetrouwe Nederlandsetaalliefhebbers zeer dankbaar.

(7) **Hoe erg is het?** Het is heel, heel erg.

naar: Nienke van Leverink

uit: de Volkskrant, 15 juli 2020

Nienke van Leverink is werkzaam als freelanceredacteur en schrijft voor de Volkskrant de wekelijkse taalrubriek Engels en/of Nederlands.

**Anglicismen an sich steeds meer bon ton
Engelstalig vocabulaire bedreigt contemporaine leitkultur**

(1) Het aantal Engelse leenwoorden in onze taal is het afgelopen jaar met tien procent gestegen. Taalkundigen maken zich zorgen.

(2) Jan Dijkstra, neerlandicus aan de Vrije Universiteit, vindt de toename onwenselijk: “Woorden van Nederlandse origine vormen niet alleen de
5 crème de la crème van ons vocabulaire maar ook het pièce de résistance van onze contemporaine couleur locale. Door de saillante entree van Engelse leenwoorden is het cachet van onze flux de bouche op zijn retour: het prestige van het Nederlands pur sang is passé.”

(3) Volgens Dijkstra is er te weinig respect voor de moedertaal: “Het is
10 bon ton om Amerikaanse termen en passant in ons repertoire op te nemen, zonder te zoeken naar Nederlandstalige remplaçanten. Enfin, dat notoire dedain voor de eigen taal is au fond het echec van ons nationale discours.”

(4) Mensen die het tij pogen te keren, krijgen met weerstand te maken:
15 “Du moment dat je sans rancune een cordon sanitaire voor anglicismen bepleit, word je en plein public als larmoyant enfant terrible avant la lettre weggebonjourd door de éminence grise. Mocht deze misère een fait accompli blijken, soit. Toch blijf ik cordon bleu hopen op een renaissance van linguïstische grandeur.”

(5) Ook taalkundige Wim Bakker is bezorgd: “Het is zum kotzen. Angelsaksische spelerei an sich is sowieso salonfähig geworden en een hetze tegen die kitsch lijkt überhaupt niet eens in frage. Einzelgängers die er anders over denken, worden rücksichtslos kaltgestellt.”

(6) Bakker vindt het onzin dat onze taal geen bezieling zou hebben:
25 “Volgens sommigen heeft het Nederlands geen schwung, maar dat is quatsch. Ik krijg een unheimisch gevoel bij het hineininterpretieren van onze leitkultur en dat is echt geen weltschmerz voor de bühne.”

(7) Gijs Jans, leraar Noors in Waalwijk, is minder pessimistisch:
30 “Persoonlijk denk ik dat het Nederlands krachtig nok is om invloeden fra utlandet te vær.”

naar: Diederik Smit

uit: De Speld, 29 augustus 2013

*Diederik Smit is een Nederlandse cabaretier, schrijver en columnist.
De Speld is een satirisch online nieuwsmagazine.*

Wat is een barbarisme?

(1) De term *barbarisme* wordt grosso modo in twee betekenissen gebruikt. In beide gevallen houdt de term een afkeuring in van de invloed uit een andere taal.

(2) In de eerste opvatting slaat de term barbarisme op iedere ontlening uit
5 een andere taal, waarvan het gebruik in strijd wordt geacht met het Standaardnederlands. Hieronder vallen dus ook bastaardwoorden als *mirakel* en vreemde woorden die direct overgenomen zijn uit de andere taal, zoals *überhaupt*.

(3) In de tweede opvatting is een barbarisme een als on-Nederlands
10 beschouwde letterlijke vertaling (leenvertaling), zoals *wolkenkrabber* (*skyscraper*), of een uitbreiding van de betekenis met een betekenis die uit een andere taal is overgenomen, zoals bij *zich realiseren*. Deze definitie wordt in de meeste naslagwerken gehanteerd. Bij de overname of
15 vertaling van zo'n woord of uitdrukking is de buitenlandse term dus direct van een Nederlandstalig 'uiterlijk' voorzien en is er niet gezocht naar een taalvorm die meer aansluit bij gebruikelijke woorden en formuleringen in de Nederlandse taal. Zonder de invloed van de andere taal zou het woord of de uitdrukking er niet zo uitgezien hebben. Zulke vertalingen of
20 vernederlandsingen worden daarom vaak 'strijdig met het Nederlandse taaleigen' genoemd.

(4) Naargelang van de taal waaruit ze zijn overgenomen of waarnaar ze zijn gemodelleerd, onderscheiden we *gallicismen* (uit het Frans), *germanismen* (uit het Duits) en *anglicismen* (uit het Engels). Het aantal barbarismen uit andere talen dan deze drie is verwaarloosbaar.

(5) De opvatting over wat een barbarisme is, is subjectief en
25 tijdgebonden. Als taalgebruikers een taalvorm die zijn leven als barbarisme begonnen is, niet meer herkennen als een vreemd element in het Nederlands, raakt die vorm ingeburgerd. In dat proces speelt de verwantschap met de brontaal een rol. Leenvertalingen uit nauw verwante
30 talen zoals Duits en Engels raken de status van 'taalfout' vaak vrij snel kwijt, doordat de vorming van woorden en uitdrukkingen in die talen vergelijkbaar is met die in het Nederlands. Zo is de omschrijving van de overtreffende trap met *meest* (bijvoorbeeld *meest flauw*) niet alleen toe te schrijven aan Engelse invloed; het Nederlands kent deze mogelijkheid van
35 oudsher in bepaalde gevallen ook (*meest verbaasd*, *meest vast*). En het rechtstreeks vertalen van Duitse samenstellingen, zoals *Fünf-Prozent-Klausel* met *vijfprocentclausule*, gaat meestal niet in tegen de Nederlandse woordvormingsregels.

(6) Tegenwoordig wordt het begrip barbarisme weinig gehanteerd door taalkundigen en taaladviseurs, omdat het niet goed af te bakenen is. Er bestaan geen algemene criteria om een leenvertaling wel of niet goed te keuren. Sommige leenvertalingen raken wel ingeburgerd, andere niet. Als woorden of uitdrukkingen die op een andere taal geënt zijn, ingeburgerd raken, dan is de weerstand ertegen blijkbaar verdwenen en voldoen ze dus niet meer aan de definitie van een barbarisme.

(7) Bovendien spelen er bij de veroordeling tot barbarisme vaak andere dan taalkundige motieven een rol. Zo zijn gallicismen in België vaak verfoeid omdat ze getuigen van de sterke Franstalige invloed op Vlaanderen en Brussel en de strijd tegen germanismen is vooral in Nederland heftig geweest door de grote invloed van het Duits op de Nederlandse taal en cultuur. Tegenwoordig is vooral de invloed van het Engels op het Nederlands groot en het is dan ook geen wonder dat het verzet tegen Engelse woorden en leenvertalingen tegenwoordig beduidend groter is dan dat tegen Franse en Duitse woorden.

naar: Taaladvies.net

Taaladvies.net is een website waarop concrete vragen over taal en spelling gesteld en beantwoord worden. De website is het resultaat van een samenwerkingsverband van taaladviesdiensten, waaronder de Nederlandse Taalunie.

bron 4

Leenwoorden uitspreken: je eigen keuze

(1) Sommige taalonderwerpen lijkt iedereen interessant te vinden, behalve de taalkundige. Leenwoorden zijn daar een voorbeeld van: begin in een volle bus een gesprek over taal, en binnen de kortste keren worden leenwoorden daarin genoemd; maar heel veel taalwetenschappelijk onderzoek is er niet naar dat verschijnsel.

(2) Het boek *Borrowing* van de Canadese taalkundige Shana Poplack is daarom een welkome aanwinst in de literatuur. In het boek beschrijft Poplack uitgebreid haar onderzoek naar hoe woorden uit de ene taal in een andere taal worden overgenomen en hoe zo'n 'vreemd' woord gaandeweg integreert – in de taal zelf en in de taalgemeenschap.

(3) Een fascinerend hoofdstuk is bijvoorbeeld dat over de uitspraak van leenwoorden. Als een woord lang genoeg gebruikt wordt, gaat de uitspraak zich vanzelf aanpassen aan de nieuwe taal. In het Nederlands spreekt niemand *computer* nog op zijn Engels uit, met een Engelse *p* of een Engelse *t*. Als je dat wel doet, klink je enorm aanstellerig en eigenlijk alsof je niet weet hoe het hoort. Voor nieuwere leenwoorden is dat niet altijd even duidelijk: ik geloof dat *Whatsapp* nog door veel mensen in mijn omgeving met een Engelse *w* wordt uitgesproken. Waar ligt de grens?

- 20 **(4)** Poplack onderzocht dit voor Canadezen die tweetalig zijn in het Engels en het Frans, zowel voor voor de gelegenheid door haarzelf verzonnen woorden (zodat je de geschiedenis kunt uitsluiten) als voor reeds bestaande leenwoorden.
- 25 **(5)** Het verrassendste resultaat: er valt geen peil op te trekken wie zijn leenwoorden nu precies aanpast aan zijn moedertaal. Er zijn duidelijk individuele verschillen: sommige mensen hebben meer dan anderen de neiging om woorden uit te spreken alsof ze altijd al in de moedertaal hebben gezeten. Maar die verschillen correleren met geen enkele factor die Poplack heeft onderzocht: niet met leeftijd bijvoorbeeld en niet met kennis van de twee talen.
- 30 **(6)** Bovendien hadden de deelnemers – die allemaal vloeiend waren in het Engels en het Frans – weliswaar hun eigen stijl, maar vertoonden ze ook allemaal in hun spraak veel variatie. Ze spraken leenwoorden niet altijd op dezelfde manier uit. (De stijl is dus vooral een statistisch effect: het gaat erover hoe vaak je woorden al dan niet aanpast.)
- 35 **(7)** Het is mogelijk dat Poplack een factor over het hoofd ziet, maar vooralsnog lijkt het er dus op dat mensen een individuele keuze maken in de uitspraak van hun leenwoorden. In ieder geval totdat zo'n woord zo geïntegreerd is geraakt (zoals computer) dat niemand het meer anders doet.

*naar: Marc van Oostendorp
uit: Neerlandistiek.nl, 17 juni 2019*

Marc van Oostendorp is senior-onderzoeker op het Meertens Instituut en hoogleraar Nederlands en Academische Communicatie aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Neerlandistiek is een elektronisch tijdschrift voor de Nederlandse taalkunde, letterkunde en taalbeheersing.

bron 5

Behalve Engelse grammatica worden er ook gewoon Engelse woorden overgenomen. Dat vind ik tot op zekere hoogte niet erg. Engels is op dit moment de taal van de wetenschap, dus als er iets nieuws ontdekt wordt waar nog geen Nederlands woord voor is, ligt het in eerste instantie voor

5 de hand om het Engelse bestaande woord te lenen. Het is echter een zonde om Engelse woorden te gebruiken als er gewoon Nederlandse woorden bestaan voor wat je wil zeggen! Denk aan een 'random' getal trekken, een contactpersoon 'blocken', iemand van een forum 'bannen', een video op YouTube 'raten', spreken over 'users' van een dienst, het

10 aanleveren van 'content'. Voor al deze Engelse woorden zijn Nederlandse woorden beschikbaar: respectievelijk willekeurig, blokkeren, verbannen, beoordelen, gebruikers en inhoud. Dan heb je ook nog wat veel professionals doen als ze stoer willen doen met hun functie: de naam van hun functie in het Engels vertalen. Voorbeeld "Ik heb me gespecialiseerd

15 in genetic profiling. Dat is een gebied blablabla." Ik verzin maar wat, maar waarom zou je niet gewoon genetische profilering zeggen?

naar: Dinkydau

uit: onlinereactie op internetforum taalhelden.org, 30 april 2015

bron 6

Wat in deze rubriek in elk geval liefde noch respect verdient, is het gebruik van het woord 'disrespectvol'. Dit woord bestaat in het Nederlands niet en is slechts een respectloze vertaling van het woord *disrespectful*. Dat woord heeft een hoog reality-tv-gehalte (*that's soooo disrespectful*).

5 Het is bovendien bijzonder onnodig, want 'respectloos' is een duidelijke tegenhanger van 'respectvol', '-loos' is een handig achtervoegsel dat van het Gotische *laus* komt, dat 'los' of 'leeg' betekent, en is verwant met het woord 'verliezen'. Het volk was redeloos, de regering radeloos en het land reddeloos, werd over het Rampjaar (1672) gezegd.

naar: Nienke van Leverink

uit: de Volkskrant, 7 oktober 2020

Nienke van Leverink is werkzaam als freelance redacteur en schrijft voor de Volkskrant de wekelijkse taalrubriek Engels en/of Nederlands.

bron 7

Valse Engelse vrienden

(1) Alhoewel het Nederlands en het Engels allebei van oorsprong een Germaanse taal zijn, zijn er in de loop der tijd verschillen ontstaan in grammatica en woordbetekenis. Pas bij het schrijven of spreken in het Engels vooral op voor valse Engelse vrienden oftewel 'false friends'. Dit
5 zijn woorden die wij letterlijk vertalen, maar die in het Engels een geheel andere betekenis hebben.

(2) Bijvoorbeeld: 'eventueel' betekent in het Nederlands dat iets misschien gebeuren gaat, terwijl het Engelse 'eventually' in het Nederlands uiteindelijk betekent. Het gaat dus daadwerkelijk gebeuren, alleen is nog
10 niet duidelijk wanneer. Een aanzienlijk verschil in betekenis dus.

naar: Blog van NIOW, Taal- en tekstexperts

bron 8

(1) De Stichting Signalering Onjuist Spatiegebruik (SOS) is er niet blij mee, het nieuwe logo van het Rijksmuseum. Het is namelijk niet het Rijks Museum, maar dat heeft ontwerpster Irma Boom er wel van gemaakt. 'Mensen storen zich eraan en klagen dat het lelijk is', aldus voorzitter
5 René Dings.

(2) De reden dat Boom heeft gekozen voor een spatie, is dat het voor haar 'gevoel' wel twee woorden zijn vanwege de koosnaam Rijks. Het museum wijst erop dat het woord niet is veranderd, alleen het logo, zo zegt een woordvoerder: 'Het logo van het Van Abbe Museum bestaat uit
10 de naam zónder spaties. Dat is ook onjuist in het Nederlands, maar iedereen begrijpt dat het om een logo gaat.' Die uitleg vindt geen genade bij SOS: 'Zo kun je niet goedpraten dat een instelling die moet waken over het erfgoed vreselijk slordig omgaat met het Nederlands.'

naar: Annemarie Coevert

uit: NRC Handelsblad, 1 september 2012

bron 9

naar: van9tot5.com

bron 10

De spatie maakt het verschil...

www.spatiegebruik.nl / www.overstraatnamen.nl

naar: spatiegebruik.nl

Opgavenboekje VWO

Voorbeeldopgaven vernieuwingen CSE set 3

april 2022

Nederlands

Opgavenboekje: Profielwerkstuk Taalvariatie

Deze set bestaat uit 24 vragen.

Er zijn maximaal 51 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de vragen in correct Nederlands.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Profielwerkstuk Taalvariatie

Scenario deel 1

Stel, je wilt een profielwerkstuk schrijven over het gebruik van leenwoorden. Om je te oriënteren op het onderwerp heb je drie teksten opgezocht: bron 1 tot en met 3. Jouw uiteindelijke doel: een goede onderzoeksvraag formuleren.

Je gaat aan de hand van vraag 1 tot en met 3 deze bronnen eerst globaal bestuderen. Door goed te kijken naar een aantal kenmerken van deze teksten – de objectiviteit, betrouwbaarheid, toonzetting en humor in een tekst –, hoop je goed in te kunnen schatten in hoeverre ze betrouwbare en bruikbare bronnen vormen voor jouw profielwerkstuk-onderzoek.

- 4p 1 Leg uit welke van de bronnen 1, 2 en 3 het **meest** betrouwbaar is en welke het **minst** betrouwbaar.
Vul de volgende zinnen aan en betrek in je toelichting a) de auteurs van de bron en b) een inhoudelijk kenmerk van de bron.
Bron ... is het meest betrouwbaar, want a) ... en b) ...
Bron ... is het minst betrouwbaar, want a) ... en b) ...

Veel lezers zullen de schrijfstijl van bron 1 aantrekkelijker vinden om te lezen dan de schrijfstijl van bron 3.

- 1p 2 Leg uit waarom de schrijfstijl van bron 1 aantrekkelijker is om te lezen. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

Om hun lezers minder neutraal te laten denken over een tekstonderwerp of de gedachtegang in hun tekst, kunnen auteurs humor gebruiken. Je wilt de bronnen 1, 2 en 3 daarom op volgorde zetten van aanwezigheid van humor, te beginnen met de bron met de meeste humor.

- 1p 3 Welke volgorde is de juiste?
- A bron 1 - bron 2 - bron 3
 - B bron 1 - bron 3 - bron 2
 - C bron 2 - bron 1 - bron 3
 - D bron 2 - bron 3 - bron 1
 - E bron 3 - bron 1 - bron 2
 - F bron 3 - bron 2 - bron 1

Bron 2 is een bijdrage aan *De Speld*, een satirische website. Satire kun je beschouwen als een humoristische manier van kritiek leveren op maatschappelijke fenomenen.

- 3p 4 Hieronder zie je zes uitspraken uit bron 2. Geef voor elke uitspraak aan of deze het satirische karakter van bron 2 *wel* of *niet* benadrukt.
- 1 “Anglicismen an sich steeds meer bon ton” (titel)
 - 2 “Taalkundigen maken zich zorgen.” (regel 2)
 - 3 “Het is bon ton om Amerikaanse termen en passant in ons repertoire op te nemen, zonder te zoeken naar Nederlandstalige remplaçanten.” (regels 9-11)
 - 4 “Het is zum kotzen.” (regel 20)
 - 5 “Bakker vindt het onzin dat onze taal geen bezieling zou hebben” (regel 24)
 - 6 “Personlig denk ik dat het Nederlands kraftig nok is om invloeden fra utlandet te vær.” (regels 29-30)

In bron 2 wordt een reeks ‘deskundigen’ opgevoerd, met als laatste Gijs Jans, ‘leraar Noors in Waalwijk’.

- 2p 5 Leg uit waarom de uitspraken van Gijs Jans sterk ironisch zijn te noemen. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

Scenario deel 2

Je hebt extra literatuur gezocht en overweegt nu ook bronnen 4 en 5 te gebruiken voor je profielwerkstuk. Ook hierbij kijk je eerst naar de objectiviteit en betrouwbaarheid van de bronnen.

- 3p 6 Formuleer het tekstdoel en de hoofdgedachte van bron 1 en bron 4 en geef vervolgens aan welke bron het meest en welke bron het minst objectief is. Neem de nummers 1a tot en met 2c uit de tabel over en vul de gevraagde elementen in.

	tekstdoel	hoofdgedachte	meest of minst objectief
bron 1	(1a)	(1b)	(1c)
bron 4	(2a)	(2b)	(2c)

Uit de eerste drie alinea's van bron 4 is duidelijk op te maken dat de auteur ervan een deskundige is op het gebied van de taalwetenschap.

- 2p 7 Leid uit alinea 1 tot en met 3 drie argumenten af waarom de auteur een deskundige is.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 50 woorden.

Je besluit bron 5 uiteindelijk niet te gebruiken voor je profielwerkstuk, omdat je deze tekst in vergelijking met bron 3 onvoldoende betrouwbaar vindt, om inhoudelijke en stilistische redenen.

- 3p 8 Geef vier **inhoudelijke** kenmerken van bron 3 waardoor deze bron betrouwbaarder overkomt op lezers dan bron 5.

- 1p 9 Leg uit waarom de **schrijfstijl** van bron 3 in het algemeen betrouwbaarder overkomt op lezers dan de schrijfstijl van bron 5.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

Scenario deel 3

Je weet al dat je in je profielwerkstuk in ieder geval een pakkende inleiding over leenwoorden en een theoretisch kader moet opnemen. Aan de hand van de volgende vragen werk je daarom bron 1 tot en met 4 inhoudelijk en meer in detail door en bekijk je voor welke aspecten van je profielwerkstuk ze bruikbaar zijn.

- 2p 10 Noem twee soorten informatie uit bron 1 die je kunt gebruiken voor zowel de pakkende inleiding als voor het theoretisch kader.

- 3p 11 Geef aan of bronnen 2, 3 en 4 bruikbaar zijn als bronnen voor deze inleiding en/of voor dit theoretisch kader.
Plaats in ieder vakje van onderstaande tabel het nummer van één bron. Eén bron is bruikbaar voor beide onderdelen van je werkstuk.

	bruikbare bronnen	
de pakkende inleiding over leenwoorden		
het theoretisch kader		

In zowel alinea 5 tot en met 7 van bron 3 als alinea 5 tot en met 7 van bron 4 worden kenmerken van barbarismen genoemd.

- 3p 12 Noem drie kenmerken van barbarismen die in beide bronnen genoemd worden.

Alinea 6 van bron 3 en de slotalinea van bron 4 kennen een inhoudelijke overeenkomst én een inhoudelijk verschil in hun behandeling van leenwoorden.

1p 13 Noem de inhoudelijke **overeenkomst** tussen deze beide alinea's.

2p 14 Noem het inhoudelijke **verschil** tussen deze beide alinea's.

Scenario deel 4

Je wilt in je theoretisch kader een duidelijke definitie van de term 'barbarismen' geven. Op internet heb je nog wat extra bronnen opgezocht (bron 6 tot en met 8), in de hoop dat je daaruit bruikbare voorbeelden van barbarismen kunt halen.

In alinea's 2 en 3 van bron 3 staan twee opvattingen over barbarismen. In opvatting 1 (alinea 2) wordt de term 'barbarisme' gebruikt voor iedere ontlending uit een andere taal; in opvatting 2 (alinea 3) wordt de term 'barbarisme' gebruikt voor een letterlijke vertaling die als on-Nederlands wordt beschouwd (leenvertaling).

3p 15 Geef voor achtereenvolgens bron 1, 2, 4 en 6 aan welke opvatting van een barbarisme daar vooral aan de orde komt. Neem de nummers van deze bronnen over op je antwoordblad en noteer erachter *opvatting 1* of *opvatting 2*.

Je kijkt nog eens naar alinea's 4 en 5 van bron 1 over het los schrijven van samenstellingen. Je vraagt je af of het los schrijven van samenstellingen bruikbaar is als voorbeeld bij de definitie van de term 'barbarisme' in alinea 3 van bron 3.

2p 16 Leg uit dat je het los schrijven van samenstellingen kunt gebruiken als voorbeeld van een barbarisme. Baseer je voor je uitleg op alinea 3 van bron 3 en op alinea's 4 en 5 van bron 1. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 50 woorden.

Je wilt een voorbeeld geven van een barbarisme dat in het Nederlands ingeburgerd is of ingeburgerd zal raken en je overweegt daarvoor de kwestie in bron 6 te gebruiken.

1p 17 Leg uit of je aan bron 6 *wel* of *niet* een barbarisme kunt ontlenen dat in het Nederlands veel gebruikt is of zal worden. Baseer je voor je uitleg op alinea 3 van bron 3. Vul voor je antwoord een van onderstaande zinnen aan:

Ja, deze kwestie kan als voorbeeld worden gebruikt, want ...

Nee, deze kwestie kan niet als voorbeeld worden gebruikt, want ...

Bron 7 bespreekt het taalverschijnsel 'false friends'.

- 2p 18 Is dit taalverschijnsel een barbarisme, volgens de uitwerking van dit begrip door bron 3? Kies positie en vul een van onderstaande zinnen aan.

Ja, het beschreven taalverschijnsel is een barbarisme, want ...

Nee, het beschreven taalverschijnsel is geen vorm van barbarisme, want ...

In bron 1 wordt het gebruik van de spatie in samenstellingen besproken. Ook bron 8 gaat over spatiegebruik, maar dan in het nieuwe logo van het Rijksmuseum in Amsterdam.

- 2p 19 Kan de schrijfwijze 'Rijks Museum' als een barbarisme worden beschouwd, gelet op bron 1? Neem onderstaande zin over op je antwoordblad en vul die aan:

Gelet op bron 1 kan de schrijfwijze 'Rijks Museum' **wel / niet** worden beschouwd als een barbarisme, omdat ...

Scenario deel 5

Je bent op zoek naar passende afbeeldingen voor je profielwerkstuk en kijkt daarom welke afbeeldingen bij welke documenten passen.

- 2p 20 Leg met twee inhoudelijke argumenten uit waarom bron 9 een passende illustratie vormt bij bron 2.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- 1p 21 Bij welke bron past bron 10 het beste: bij bron 1, bron 2, bron 3 of bron 4? Leg je antwoord uit.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

Scenario deel 6

Er wordt een debat georganiseerd over taalvariatie. Je debatteam kiest als standpunt 'Leenwoorden zijn geen probleem'. Het andere debatteam beschouwt leenwoorden wél als een probleem. Je gaat het debat voorbereiden en gebruikt daarvoor bron 1 tot en met 8.

Je wilt uit bron 1 tot en met 8 een lijstje samenstellen met namen van mensen of instanties die je zou kunnen aanhalen om je stelling te verdedigen ('Leenwoorden zijn geen probleem').

3p 22 Hieronder zie je zes namen uit bron 1 tot en met 8. Geef voor elke naam aan of deze **wel** of **niet** op jouw lijstje hoort. Neem de nummers van de namen over je antwoordblad en zet erachter *wel* of *niet*.

- 1 Nienke van Leverink (bron 1)
- 2 Taaladvies.net (bron 3)
- 3 Shana Poplack (bron 4)
- 4 Marc van Oostendorp (bron 4)
- 5 René Dings (bron 8)
- 6 Irma Boom (bron 8)
- 7 Annemarie Coevert (bron 8)

Je besluit de aanval op jouw debatopponenten te openen door te stellen dat we eigenlijk niet goed weten wat barbarismen zijn.

3p 23 Leid uit bron 3 een argument en twee subargumenten af om deze stelling te onderbouwen.

Neem onderstaande nummers over op je antwoordblad en noteer daarachter de (sub)argumenten.

argument (1):

subargument (2):

subargument (3):

In alinea 7 van bron 1 wordt aangegeven dat het los schrijven van een samenstelling als iets heel ergs moet worden beschouwd. Dit past bij het standpunt dat je debatopponenten verdedigen ('Leenwoorden zijn wél een probleem').

1p 24 Wat is het krachtigste inhoudelijke argument uit bron 1 dat je debatopponenten zouden kunnen inzetten voor hun standpunt? Baseer je antwoord op alinea 4 tot en met 6 van bron 1.

Correctiemodel VWO

Voorbeeldopgaven vernieuwingen CSE set 3

april 2022

Nederlands

Correctiemodel: Profielwerkstuk Taalvariatie

1 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Profielwerkstuk Taalvariatie

1 maximumscore 4

De kern van een goed antwoord is:

- (Bron) 3 (is het meest betrouwbaar, want)
 - a) Taaladvies.net is een website die neutrale adviezen geeft over taal / de Taalunie is een onafhankelijke door de overheid opgerichte instelling (en)
 - b) het taalverschijnsel ‘barbarisme’ wordt objectief beschreven / het artikel beschrijft opvattingen over barbarismen van groepen taalgebruikers / gebruikt omschrijvingen of citaten bij subjectieve opvattingen over barbarismen

- (Bron) 2 (is het minst betrouwbaar, want)
 - a) de schrijver is een cabaretier/columnist die in de eerste plaats wil vermaken / auteurs op de website *De Speld* schrijven geen nieuws / schrijven vooral grappige stukjes (en)
 - b) het artikel bevat zeer veel overdrijvingen/ironie (waaruit blijkt dat je het als nieuwsartikel niet serieus moet nemen)

Opmerkingen

Per bron voor elk juist argument 1 scorepunt toekennen, tot een maximum van twee scorepunten.

Indien argumenten worden gekoppeld aan een onjuiste bron, geen scorepunten toekennen.

Beoordeel de spelling.

2 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

In bron 1 wordt meer gebruikgemaakt van humor / van een persoonlijke schrijfstijl / van aansprekingen / van de directe rede (dan in bron 3).

Ook goed:

Bron 1 is eenvoudiger geschreven (dan bron 3).

Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.

Beoordeel de spelling en de grammatica.

3 C

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 3

- 1 wel
- 2 niet
- 3 wel
- 4 wel
- 5 niet
- 6 wel

indien zes elementen juist benoemd	3
indien vijf elementen juist benoemd	2
indien vier elementen juist benoemd	1
indien minder dan vier elementen juist benoemd	0

5 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Jans spreekt zichzelf tegen / beweert (ten onrechte) dat leenwoorden geen probleem zijn 1
- Zijn citaat is (immers) juist door de vreemde (Noorse) woorden het minst goed te begrijpen 1

Maximumlengte van het antwoord: 30 woorden.

Beoordeel de spelling en de grammatica.

6 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

	tekstdoel	hoofdgedachte	meest of minst objectief
bron 1	(1a) overtuigen	(1b) Samenstellingen los schrijven is (heel) erg.	(1c) minst objectief
bron 4	(2a) informeren	(2b) Mensen kiezen zelf hoe ze leenwoorden uitspreken. Ook goed: Het boek <i>Borrowing</i> van Shana Poplack is een (welkome) aanwinst in de (vak)literatuur over leenwoorden.	(2c) meest objectief

indien zes elementen juist benoemd	3
indien vijf of vier elementen juist benoemd	2
indien drie elementen juist benoemd	1
indien minder dan drie elementen juist benoemd	0

Beoordeel de spelling.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:
drie van de volgende:

- De auteur weet dat taalkundigen dit soort onderzoek niet interessant vinden. (alinea 1)
- De auteur weet dat er niet veel onderzoek is gedaan (op het gebied van leenwoorden). (alinea 1)
- De auteur laat merken dat hij de vakliteratuur op dit punt kent. (alinea 2)
- De auteur is op de hoogte van de publicatie van het boek *Borrowing* van Shana Poplack). / kan de kwaliteit van het boek *Borrowing* van Shana Poplack inschatten. (alinea 2)
- De auteur kan de uitspraak (van leenwoorden) door andere sprekers analyseren. / kan de (taalwetenschappelijke) theorie toepassen. (alinea 3)

Niet goed:

- De auteur hanteert een objectief/wetenschappelijk taalgebruik.
- Het artikel is verschenen op een hoog aangeschreven website.

indien drie elementen juist benoemd	2
indien twee elementen juist benoemd	1
indien minder dan twee elementen juist benoemd	0

*Maximumlengte van het antwoord: 50 woorden.
Beoordeel de spelling en de grammatica.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:
vier van onderstaande:

- Er wordt veel informatie gegeven. / Bron 3 kent een hoge informatiedichtheid.
- Er worden veel definities gegeven.
- Er worden veel voorbeelden gegeven.
- Uitspraken worden telkens onderbouwd. / Bron 3 kent een nauwkeurige redeneerstijl.
- Er wordt veel gebruikgemaakt van vaktermen/jargon.
- Bron 3 toont de problematiek vanuit meerdere perspectieven.
- Bron 3 laat zien hoe leenwoorden zich ontwikkelen / plaatst de informatie in een historisch verband.

indien vier elementen juist benoemd	3
indien drie elementen juist benoemd	2
indien twee elementen juist benoemd	1
indien minder dan twee elementen juist benoemd	0

Beoordeel de spelling.

9 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Bron 3 is zakelijker/objectiever / kent minder figuurlijk of bijzonder taalgebruik (dan bron 5)

1

Maximumlengte van het antwoord: 25 woorden.

Beoordeel de spelling en de grammatica.

10 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- de voorbeelden van taalergernissen / van (gevoelsreacties van taalgebruikers op luie) leenvertalingen
- de uitleg dat de schrijfwijze van samenstellingen invloed kan hebben op hun betekenis

1

1

Beoordeel de spelling.

11 maximumscore 3

	bruikbare bronnen	
de pakkende inleiding over leenwoorden	2	4
het theoretisch kader	4	3

indien vier elementen juist benoemd	3
indien drie elementen juist benoemd	2
indien twee elementen juist benoemd	1
indien minder dan twee elementen juist benoemd	0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:
drie van de volgende kenmerken:

- (Wat een barbarisme is, is) subjectief/individueel bepaald.
- (Wat een barbarisme is, is) tijdgebonden.
- (Wat een barbarisme is, is) niet (goed) af te bakenen / te definiëren.
- (Wat een barbarisme is, is) relatief.

per juist benoemd kenmerk

1

Beoordeel de spelling.

13 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

In beide bronnen is er sprake van dat leenwoorden gaandeweg geïntegreerd/ingeburgerd raken.

Beoordeel de spelling.

14 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Volgens alinea 6 van bron 3 gaat het om een nationale/
maatschappelijke/(taal)culturele voorkeur voor leenwoorden 1
- terwijl er in de slotalinea van bron 4 sprake is van een individuele
voorkeur 1

Beoordeel de spelling.

15 maximumscore 3

(bron) 1: opvatting 1

(bron) 2: opvatting 1

(bron) 3: opvatting 1

(bron) 6: opvatting 2

indien vier elementen juist benoemd

3

indien drie elementen juist benoemd

2

indien twee elementen juist benoemd

1

indien minder dan twee elementen juist benoemd

0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- In alinea 3 van bron 3 wordt het begrip barbarisme omschreven als een letterlijke vertaling van een woord uit een andere taal 1
- In alinea 5 van bron 1 wordt duidelijk dat het los schrijven van samenstellingen aan het Engels ontleend is / dat het een spellingconventie uit een andere taal betreft 1

Maximumlengte van het antwoord: 50 woorden.

Beoordeel de spelling en de grammatica.

17 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Ja, (deze kwestie kan als voorbeeld worden gebruikt, want:) volgens alinea 3 van bron 3 is het (blijkbaar) een bekend verschijnsel dat een buitenlandse term een Nederlandstalig 'uiterlijk' krijgt / dat er niet wordt gezocht naar een taalvorm die meer aansluit bij gebruikelijke woorden en formuleringen in de Nederlandse taal.

of

Nee, (deze kwestie kan niet als voorbeeld worden gebruikt, want:) het woord zal in het Nederlands niet ingeburgerd raken omdat wij al het woord 'respectloos' kennen.

Beoordeel de spelling.

18 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

(Ja, het beschreven taalverschijnsel is een barbarisme, want) het gaat om een ontlening (van betekenis) uit een andere taal (waarvan het gebruik in strijd wordt geacht met het Standaardnederlands).

of

(Nee, het beschreven taalverschijnsel is geen barbarisme, want) het gaat om betekenisverschil tussen woorden met dezelfde oorsprong / de 'valse vrienden' zijn slechts verkeerd toegepaste vertalingen van al bestaande Nederlandse woorden / de 'valse vrienden' bestaan al in de andere taal en zijn dus vooral verkeerd toegepaste vertalingen.

Beoordeel de spelling.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- (Gelet op bron 1 kan de schrijfwijze 'Rijks Museum') wel (worden beschouwd als een barbarisme,) 1
- (omdat) het invoegen van de spatie als een anglicisme wordt beoordeeld 1

Beoordeel de spelling.

20 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- In beide bronnen staan ontleningen centraal 1
- In beide bronnen is een humoristische inslag te vinden 1

Maximumlengte van het antwoord: 30 woorden.

Beoordeel de spelling en de grammatica.

21 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

(Bron 10 past het best bij) bron 1, omdat in bron 10 een betekenisverschil als gevolg van spatiegebruik centraal staat. / een voorbeeld van onjuist spatiegebruik vermeld staat.

Maximumlengte van het antwoord: 20 woorden.

Beoordeel de spelling en de grammatica.

22 maximumscore 3

- 1 niet
- 2 wel
- 3 wel
- 4 wel
- 5 niet
- 6 wel
- 7 niet

- indien zeven elementen juist benoemd 3
- indien vijf of zes elementen juist benoemd 2
- indien drie of vier elementen juist benoemd 1
- indien minder dan drie elementen juist benoemd 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

- 1 (argument): Er bestaan geen (duidelijke) criteria voor leenwoorden 1
- 2 (subargument): Barbarismen/leenwoorden zijn subjectief / individueel bepaald / relatief 1
- 3 (subargument): Barbarismen/leenwoorden zijn tijdgebonden / snel ingeburgerd 1

Beoordeel de spelling.

24 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Los geschreven samenstellingen kunnen iets anders betekenen dan wanneer je ze aan elkaar schrijft.

Beoordeel de spelling.

2 Bronvermeldingen

bron 1	Nienke van Leverink, de Volkskrant, 15 juli 2020
bron 2	Diederik Smit, De Speld. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://speld.nl/2013/08/29/anglicismen-an-sich-steeds-meer-bon-ton/
bron 3	Taaladviesdienst. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://taaladvies.net/barbarismen-anglicismen-gallicismen-germanismen-algemeen/
bron 4	Marc van Oostendorp, Neerlandistiek. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://neerlandistiek.nl/2019/06/leenwoorden-uitspreken-je-eigen-keuze/
bron 5	Dinkydau, Taalhelden.org. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://taalhelden.org/bericht/10-ergernissen-van-een-taalnazi
bron 6	Nienke van Leverink, de Volkskrant, 7 oktober 2020
bron 7	NIOW. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://www.niow.nl/blog/taalcursus/valse-engelse-vrienden
bron 8	Annemarie Covert, NRC Handelsblad, 1 september 2012
bron 9	van9tot5.com. Geciteerd in zelfverwijzing.blogspot.com. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via http://zelfverwijzing.blogspot.com/2017/04/taalpurist.html
bron 10	spatiegebruik.nl. Geraadpleegd op 22 maart 2022 via https://spatiegebruik.nl